Ազգ
Azg

Դեկտեմբեր 3 Ուրբաթ 1993

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Գ տարի, թիվ 233 (484)
գինը 25 ռ.
դասիչ 69149
Երեւան 375010
Հանրապետության 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Մակույթ

Ադրբեջանը նախապատրաստվում է լայնածավալ գրոհի

Վերջին շրջանում ադրբեջանական զանգվածային լրատվության միջոցների սանձազերծած հակահայկական քարոզչությունը վկայում է այն մասին, որ պաշտոնական Բաքուն ըստ երեւույթին նախապատրաստվում է Ղարաբաղի դեմ լայնածավալ ռազմական գործողություններ սկսել: Այս մասին Սնարի թղթակցին երեկ հայտնեց ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի մամուլի քարտուղար Գեղամ Բաղդասարյանը: Ըստ նրա, այդ մասին է վկայում նաեւ այն փաստը, որ Ադրբեջանը հերթական անգամ մերժեց ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի ներկայացրած անհապաղ միջոցառումների ժամանակացույցը: Ավելին, շարունակվում են ադրբեջանական բանակի ռազմական տեխնիկայի եւ կենդանի ուժի կուտակումները ռազմաճակատի ողջ երկայնքով, ինչպես նաեւ ղարաբաղյան ուժերի պաշտպանական դիրքերի հրետակոծումները: ■

Կարգավորում

Խաղաղարար ուժերի խնդրի քննարկումը հետաձգվեց

Ինչպես արդեն տեղեկացրել էինք, դեկտեմբերի 1-ին Հռոմում ավարտվեց ԵԱՀԽ անդամ պետությունների արտգործնախարարների խորհրդի չորրորդ հանդիպումը: Եւ ահա Հայաստանի արտգործնախարարության մամուլի եւ տեղեկատվության հետ կապերի ծառայությունը հաղորդում է, թե հանդիպման եզրափակիչ փաստաթուղթը կազմելիս հնարավոր չեղավ համաձայնության գալ մի շարք հարցերում. մասնավորապես, Ադրբեջանի պատվիրակության կարծր դիրքի, ակտիվ ու շարունակական մերժումների պատճառով փաստաթղթում տեղ չգտավ ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի վերջին նախաձեռնություններին հավանության մեջ ներգրավված կողմերի վերաբերմունքի, ինչպես նաեւ Մինսկի խաղաղարար խորհրդաժողովը նախապատրաստող աշխատանքային խմբի անցած ժամանակահատվածի գործունեության գնահատականը:

Նախարարական ելույթ է ունեցել նաեւ Հայաստանի արտգործնախարար Վահան Փափազյանը, որը ընդգծել է Հայաստանի նվիրվածությունը հակամարտության խաղաղ կարգավորման սկզբունքին եւ այն կառուցողական մասնակցությունը, որով մեր հանրապետությունն այժմ է ընկել Մինսկի աշխատանքի բոլոր փուլերում: Ի դեպ, Հռոմի հանդիպման եզրափակիչ փաստաթղթում տեղ չի գտել նաեւ ԵԱՀԽ-ի եւ Ռուսաստանի խաղաղարար ուժերի համագործակցության խնդիրը: Դրա հետագա քննարկումը հետաձգվել է մինչեւ հաջորդ տարվա մարտը:

Պրն. Փափազյանը շնորհակալություն է հայտնել իտալացի սենատոր Մարիո Ռաֆայելլիին՝ իր գործունեության համար, որն, ինչպես հայտնի է, ժամկետը լրանալու կապակցությամբ ազատվել է Մինսկի խմբի նախագահի պաշտոնակատարությունից, եւ միաժամանակ շնորհավորել շվեդ դիվանագետ Յան Էլյասոնին, որը մինչ այդ աշխատել է իբրեւ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի տեղակալ, Մինսկի խմբի նախագահող դառնալու կապակցությամբ:

Նույն աղբյուրները հաղորդում են նաեւ, թե դեկտեմբերի 1-ին Վահան Փափազյանն առանձնազրույցներ է ունեցել ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ուորրեն Քրիստոֆերի եւ Կիպրոսի արտգործնախարար Ալեքոս Միխայլիդեսի հետ, իսկ հաջորդ օրը Հայաստանի պատվիրակության հետ մեկնել Բրյուսել՝ մասնակցելու Հյուսիսատլանտյան համագործակցության խորհրդի արտգործնախարարների հերթական հանդիպմանը: «Ազգ»

Մանուկյան ընտանիքը 1 մլն. դոլլար է նվիրում Հայաստանի ջեռուցման ֆոնդին

Բոլորովին սպիտակ լցված է Հայաստանի համար անհրաժեշտ ջեռուցման վառելանյութ ապահովելու հանգամանքայության գործին: Ընտրվ պետք է ավարտումն 21 մլն. դոլլարի հանգամանքությունը ջեռուցում ապահովելու համար հայրենիքի բնակչությանը: Բացի հայրենական այլ ծրագրերի կատարված այլ հատկացումներից, Մանուկյան ընտանիքը 1 մլն. դոլլարի նոր գումար նվիրեց Հայաստանի ջեռուցման ծրագրին: Նվիրատուներն են՝ Տիար Ալեք Մանուկյան, Տիկին Լուիզ Մանուկյան Սիմոն, Տեր եւ Տիկին Ռիչարդ Մանուկյան:

ՌԱԿ Բյուրոյի դիվանատուն

Կոմ

ԵԱՀԽ. ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑՈՎ ՈՐՈՇՈՒՄ ՉԸՆԴՈՒՆՎԵՑ

«Ռուսաստանը կարող է խաղաղարար գործողություններ անցկացնել նախկին ԽՍՀՄ տարածքում ԵԱՀԽ հովանու ներքո»

Համաձայն «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանի երեկվա հաղորդման, Հռոմում բանակցող նախարարները Լեռնային Ղարաբաղի հարցում չեն եկել համաձայնության: Չի հաջողվել Հայաստանին եւ Ադրբեջանին համոզել տեւական զինադադարի, քանի որ Ադրբեջանը առաջ է քաշել տարածքային անձեռնմխելիության սկզբունքը, իսկ Հայաստանը պնդել է համարժեք ինքնավարության սկզբունքը:

Սակայն Հռոմի հանդիպման ավարտի հայտարարագրում նշված է, որ Ռուսաստանը կարող է խաղաղապահ գործողություններ իրականացնել նախկին ԽՍՀՄ տարածում ԵԱՀԽ անունից: Ընդ որում Ռուսաստանը հիշատակվում է ոչ իր անվամբ, այլ որպես հակամարտության գոտիներում երրորդ ռազմական ուժ: Ըստ հայտարարագրի, այդ հարցը պետք է դեռեւս քննարկվի: Մինչդեռ ԱՄՆ-ը համարում է, որ Ռուսաստանին պետք է նախկին ԽՍՀՄ տարածում հատուկ խաղաղապահի դեր վերապահվեր: Պետքարտուղարության ներկայացուցիչ Մեյքլ Մաքքարրին օրը հայտարարեց, որ Ռուսաստանի կողմից իրագործվող խաղաղապահ գործողությունները պետք է հարգեն նախկին ԽՍՀՄ երկրների անկախությունը, ինքնիշխանությունը եւ տարածքային ամբողջականությունը: Նորանկախ երկրների ինքնիշխանության օժանդակությունը ամերիկյան արտաքին քաղաքականության գլխավոր ուղղությունն է եւ հենց այդ նպատակով է ԱՄՆ-ը համագործակցում Ռուսաստանի, բալթյան հանրապետությունների եւ նախկին ԽՍՀՄ մյուս երկրների երկրների այնտեղ ռուսական զորքերի տեղաբաշխման խնդիրներում:

Միեւնույն ժամանակ, Հռոմում լրագրողների հետ զրույցի ժամանակ Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը կտրուկ հայտնեց, թե ԵԱՀԽ երկրների արտգործնախարարների խորհրդակցությունը Ռուսաստանին կտա նախկին խորհրդային հանրապետություններում գլխավոր խաղաղապահի դերը: Նա ընդունեց, որ խորհրդակցության շատ մասնակիցներ դեմ էին իր առաջարկին: Դեկտեմբերի 1-ին BBC ռադիոկայանը հաղորդեց իր քաղաքական մեկնաբանի նյութը, որը պնդում էր, թե նախկին ԽՍՀՄ-ում խաղաղության պահպանման մեջ Ռուսաստանի դերի մասին ԵԱՀԽ խորհրդակցությունում Կոզիրեւն ուղղակի չխոսեց: Նա շեշտեց ազգային փոքրամասնությունների պաշտպանության Եվրոպայում ընդունված նորմերի մասին եւ հայտնեց, որ ԵԱՀԽ-ն պետք է կարգավորի այնտեղ, որտեղ այդ ազգային փոքրամասնությունը հանգեցնում է արյունահեղության: Սակայն Կոզիրեւը ոչինչ չասաց Ռուսաստանի խաղաղապահի դերի մասին, կամ այն մասին, որ ԵԱՀԽ-ն կարող է նրան որեւէ կերպ ֆինանսավորել: Մեկնաբանը ենթադրեց, որ հնարավոր է այդ հարցը քննարկվի Հյուսիսատլանտյան խորհրդի Բրյուսելի խորհրդակցության ժամանակ եւ միջանցքներում:

Եվրոպական երկրների արձագանքը Կոզիրեւի ելույթի վերաբերյալ տարբեր էր: Եվրոպական միության երկրներն ամեն կերպ օժանդակում էին Ռուսաստանի դերին, նրա իրավական սահմաններից դուրս իրավական ռուսական շրջանակներում: Ոչ թե այնպես, որ Ռուսաստանն ասի, թե «մեզ դուր չի գալիս, թե ինչ է կատարվում այս կամ այն երկրում, եւ մենք այնտեղ զորք ենք մտցնում», այլ գործի հենց ԵԱՀԽ-ի միջոցով: Մյուս կողմից այնպիսի պետություններ, ինչպես Լեհաստանը կամ բալթյան երկրները, Ռուսաստանի նման դերին կասկածանքով են մոտենում: Ինչ վերաբերում է հարցի ֆինանսական կողմին, ապա ոչ արեւելյան Եվրոպան, ոչ էլ ԱՄՆ-ը չեն պատրաստվում հիմա Ռուսաստանին այդ նպատակով միջոցներ տրամադրել: Նախկին խորհրդային հանրապետություններում, որտեղ դեռ գտնվում են ռուսական զորքեր, Ռուսաստանը կարող է գաղութային վերականգնել կայսրությունը: Դա արեւմտյան քաղաքագետների համար առավել մտահոգիչ է այժմ, երբ Ելցինը ավելի է կախված զինվորական ուժերի դեկավարությունից, քան մի քանի ամիս առաջ: Դրանից բացի կա նաեւ այսպես կոչված «մերձավոր արտասահմանի» հարցը, որտեղ բնակվում են ռուսներ: Ամեն դեպքում Արեւմուտքի քաղաքականությունը կրում է նրանով, թե արդյոք Արեւմուտքը կկարողանա Ռուսաստանին տրամադրել ֆինանսական միջոցներ, հայտարարեց BBC-ի քաղաքական մեկնաբանը: ՆՏ

Պատերազմ

Կասաղի մարտեր Ֆիզուլու ուղղությամբ

Երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղի ռազմաճակատներում շարունակում էր մնալ ծայրաստիճան լարված: Ստեփանակերտի մեր թղթակից ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԸ հաղորդում է, թե ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբի տվյալներով, դեկտեմբերի լույս 2-ի գիշերը ադրբեջանական կազմավորումները Բեյլագանի շրջանի ռազմական հենակետերից զենքի տարբեր տեսակներից հրետակոծել են Ֆիզուլու շրջանի հայկական պաշտպանական դիրքերը: Հայկական կողմից կորուստներ չեն եղել: Միաժամանակ ադրբեջանական բանակի ռազմական տեխնիկայի եւ կենդանի ուժի մեծ կուտակումներ են նկատվում Վերինգարաբաղյան ջրանցքի երկայնքով (Մարտակերտի շրջանում), որտեղով ներկայումս ձգվում է ռազմաճակատի գիծը:

Ըստ նույն աղբյուրների, ավելի ուշ, երեկ կեսօրից հետո ադրբեջանական կազմավորումները ուժգին հրետանային նախապատրաստությունից հետո զինտեխնիկայի աջակցությամբ Բեյլագանի շրջանի ռազմական հենակետից լայնածավալ գրոհ են ձեռնարկել Ֆիզուլու շրջանի հայկական պաշտպանական դիրքերի ուղղությամբ: Ծավալվել են կատաղի մարտեր, որի ընթացքում երկուստեք կան կորուստներ: Մանրամասնություններ ճշտվում են: Երեկ երեկոյան ժամը 18-ի դրությամբ համառ մարտերը ռազմաճակատի այս հատվածում շարունակվում էին: Ղարաբաղյան ուժերը ձեռնարկում են բոլոր քայլերը հակառակորդի լայնածավալ գրոհը կասեցնելու նպատակով: ԼՂՀ ռազմական հետախուզության տվյալներով, ադրբեջանական գրոհին մասնակցում են նաեւ աֆղան վարձկաններ:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններին, ապա այստեղ երեկ եւ նախորդ գիշեր ռազմական լուրջ միջադեպեր չեն արձանագրվել: «Ազգ»

ԱՊՀ ղեկավարները կհանդիպեն Աշգաբադում: Անկախ երկրների համագործակցության անդամ պետությունների ղեկավարների հանդիպումը կկայանա ընթացիկ տարվա մեջ, այս ամիս, Աշգաբադում: Նախատեսվում է, որ նախկին խորհրդային հանրապետությունների ղեկավարները կքննարկեն տնտեսական համագործակցության միջպետական փոխհարաբերությունների եւ ազգամիջյան հարաբերությունների հարցերը: ՆՏ

Բանալ

Ադրբեջանը մեղադրեց ԵԱՀԽ-ին

Ադրբեջանի ԱԳ նախարար Հասան Հասանովը նոյեմբերի 30-ին ԵԱՀԽ խորհրդաժողովի բացմանը մեղադրեց ԵԱՀԽ Մինսկի խմբին հայերի հետ համագործակցելու մեջ: Նա ասել է, որ Մինսկի խումբը չնկատելու է տալիս հայկական հարձակումները եւ փորձում ստիպել Ադրբեջանին բանակցել Ղարաբաղի հետ: «Ինչքան հայերն ավելի շատ տարածքներ են գրավում, այնքան մենք ավելի մեծ ճնշում ենք զգում եւ ավելի շատ զիջումների պահանջ է դրվում: Ինչքան հայերն ավելի մեծ հաջողություններ են հասնում «էթնիկական զտման» գործում, այնքան ավելի անընդունելի որոշումներ են մեզ առաջարկվում»: Մեղադրելով Հայաստանի բանակին, Հասանովը պնդում է, թե «անհեթեթություն է մտածել, որ միայն Ղարաբաղի հայերը կարող էին նման վնաս պատճառել»: «Առանց զարգացած արդյունաբերության եւ զգալի պաշարների լեռնային շրջանում բնակվող մի փոքր խումբ հայեր չեն կարող հաղթել զարգացած տնտեսությամբ երկրին, որտեղ 7 մլն. բնակչություն է ապրում, եւ գրավել նրա տարածքի 20 տոկոսը», հայտարարեց նա: ■

Աշխարհ

Ռուսաստանը կհամագործակցի «մերժված արաբների» հետ

Ռուսաստանի փոխվարչապետ Ալեքսանդր Շոխինը նոյեմբերի 30-ին կայացած մամուլի ասուլիսում հայտարարեց, թե Ռուսաստանը պատրաստվում է պատժամիջոցների վերացումից հետո համագործակցել Իրաքի եւ Լիբիայի հետ: Պատասխանելով Քուվեյթի հետ ռազմատեխնիկական համագործակցության պայմանագրի ստորագրումից հետո Իրաքի հետ փոխհարաբերությունների վերաբերյալ հարցին, Շոխինն ընդգծեց, որ ստորագրված պայմանագիրը պետք է քննարկել որպես պաշտպանական միջոց եւ այդ առումով Իրաքի հանդեպ պատժամիջոցները հանելուց հետո նրա հետ համագործակցության լայն ասպարեզ է մնում: ՆՏ

Այդիդը կմասնակցի

Եթովպական պաշտոնյաները հայտնեցին, որ ցեղային առաջնորդ Այդիդը կմասնակցի Սոմալիի առաջնորդների հանդիպմանը, որը նպատակ ունի ավարտել այնտեղ ընթացող ցեղամիջյան բախումները: Երեքշաբթի օրը Ադիս Աբեբա ժամանեց Այդիդի օգնականներից մեկը՝ Ալի Մահդի Մոհամեդը, որը նույնպես բոյկոտում էր ՄԱԿ-ի համաժողովը: Դիտորդների կարծիքով, սա Այդիդի մասնակցության նախանշան է:

Բոսնիան համաձայն է զիջումների

Բոսնիայի մուսուլմանական կառավարությունը հայտնեց, որ կհամաձայնվի Սարաեւոն բոսնիական սերբերի հետ կիսելու, եթե այդ քայլով փրկի պաշարված մայրաքաղաքի բնակիչներին: Իսկ Բոսնիայի սերբերի ղեկավարը հայտարարեց, որ այս համաձայնությունը նոր շունչ կտա Ժնեւում ընթացող բանակցություններին: Մինչդեռ, Սարաեւոյի գլխավոր հիվանդանոցի ականանետային հետեւանքով զոհվել են եւ կոտ բուժքույրեր:

Նախկին կոմունիստները չեն ընդունի

Կանցլեր Քոլը հայտարարեց, որ Գերմանիան ու Ֆրանսիան համոզված են, թե մոտ ապագայում ՆԱՏՕ-ն նախկին արեւելյան բլոկի երկրներին չի առաջարկի անդամակցել: Գերմանիայի ղեկավարի ելույթը տեղի ունեցավ հենց այս առթիվ ՆԱՏՕ-ի նիստում, որտեղ Ռուսաստանը խստորեն դեմ կանգնեց ՆԱՏՕ-ի նման ընդլայնմանը, առաջարկելով Եվրոպայի անվտանգության մեկ փական տեսակետը:

Ադրբեջանը հալածում է այլախոհներին

Ադրբեջանի մարդու իրավունքների պաշտպանության կազմակերպության հանրապետությունում իրավունքների ոտնահարման կապակցությամբ դիմել է համաշխարհային հանրությանը: Փաստաթուղթը հրապարակվեց այն բանից հետո, երբ նախագահ Ալիեւը անձամբ կարգադրեց նախկին կառավարության 7 անդամների ձերբակալությունը, որոնց թվում էր նաեւ պաշտպանության նախկին նախարար Ռահիմ Գազիեւը: Համաձայն իրավապաշտպան կազմակերպության տվյալների, մինչ այդ Ադրբեջանի բանտերում էին գտնվում 20 այլախոհներ: «Սնարնյուզ»

digitised by A.R.A.R.@

Երեւան

Նախաստորագրվեց առաջին հայ-գերմանական փաստաթուղթը

Դեկտեմբերի 1-ին ՀՀ արտաքին գործերի 1-ին փոխնախարար Ժիրայր Լիպարիտյանն ընդունեց Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ԱԳՆ-ի իրավաբանական ենթաբաժնի վարիչ Կլաուս Պլացին եւ զինվորական գերեզմանների խնամքի գերմանական ժողովրդական միության գլխավոր քարտուղար Գերհարդ Հոլցին: ՀՀ ԱԳՆ մամուլի եւ հասարակայնության հետ կապերի ծառայությունից Նոյյան Տապան գործակալությանը հայտնեցին, որ գերմանական պատվիրակության Հայաստանի Հանրապետություն այցելելու նպատակը Գերմանիայի եւ Հայաստանի կառավարությունների միջեւ Հայաստանի Հանրապետությունում գերմանական զինվորական շիրիմների խնամքի վերաբերյալ համաձայնագրի կնքումն է: Հիշեցնենք, որ Հայաստանում մահացել են շուրջ 900 գերմանական ռազմագերիներ, որոնցից 524-ի տվյալները ճշտված են: Հանդիպման ընթացքում խոսվեց հայ-գերմանական երկկողմ հարաբերությունների զարգացման հնարավորությունների մասին: Ընդգծվեց նաեւ, որ նախաստորագրված համաձայնագիրը առաջին երկկողմ փաստաթուղթն է Հայաստանի եւ Գերմանիայի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումից ի վեր: Գերմանական պատվիրակության անդամները ՀՀ ԱԳՆ-ին հանձնեցին 2-րդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում Գերմանիայի տարածքում զոհված եւ գերեզմանված նախկին ԽՍՀՄ, նաեւ Հայաստանի քաղաքացիների ցուցակը: ՆՏ

Ուղղված դրամի կայունացմանը

ՀՀ ԳԽ տնտեսական ինքնուրույնության տնտեսության զարգացման հարցերի հանձնաժողովի դեկտեմբեր 2-ի նիստում լսվեցին հաղորդումներ դրամի կայունացմանն ուղղված ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող միջոցառումների մասին: ՀՀ ԳԽ մամուլի կենտրոնից Նոյյան Տապան գործակալությանը հայտնեցին, որ նիստին մասնակցում էին մի շարք նախարարությունների ներկայացուցիչներ: Դրամի կայունացմանն ուղղված երկարաժամկետ միջոցառումների իրականացման գործում մասնանշեցին կանխիկ թղթադրամի սակավությունը, բանկային փոխանցումների, դրամի փոխարկելիության դժվարությունները: Դրամի կայունացմանն ուղղված միջոցառումների ընթացքի առնչությամբ հանձնաժողովի տեսակետները կներկայացվեն Գերագույն խորհրդի նախագահությանը: ՆՏ

Հայաստանում են Պորտուգալիայի հայ բարերարները

Հայաստանում են գտնվում Պորտուգալիայի Գյուլբենկյան ֆոնդի տնօրեն Զավեն Եսայանը եւ «Պրոդեկս ընդ սերվիս» կազմակերպության ներկայացուցիչ Սերժ Քաղցյանը: Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության մամուլի ծառայությունից հայտնեցին, որ նոյեմբերի 30-ին առողջապահության նախարար Արա Բաբլոյանի եւ նախարարի տեղակալ Կարեն Վարդանյանի հետ նրանք եղան Երեւանի մի շարք բուժհիմնարկներում: Իրենց հետ բերած 20 տ. [illegible] բաժանելուց [illegible] հրավիրվեցին նաեւ [illegible] սարքավորումների [illegible]: ՆՏ

[illegible] եւ [illegible]
Գլխավոր խմբագիր
ՀԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. [illegible]635
Խմբագիր
[illegible] ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 58[illegible]
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
Apple® Macintosh®
Azg armenian daily
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

Սոցիալական

ԱՐՀՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆԵԼԻՆ ԵՎ ԱՆՏԵՍԱՆԵԼԻՆ

Արհմիությունները, ելնելով իրենց կոչումից ու դերից, ներկա սոցիալական իրավիճակի ամենազգայուն չափիչը պետք է լինեն: Հանրապետությունում սոցիալական իրադրության արագընթաց փոփոխությունների արհմիութենական արձագանքները առայժմ միայն ձեւականորեն են ընդունվում վերեւներում: Դրանց միակ արդյունքն առայժմ կառավարության եւ Հայաստանի արհմիությունների կոնֆեդերացիայի միջեւ կնքված համատեղ գործողությունների համաձայնագիրն է: Նկատենք, որ այդ համաձայնագիրը միայն ձեւականորեն կարելի է գործող համարել (չնչին բացառություններով):

Արհմիութենական համաշխարհային պրակտիկան, համենայնդեպս, ակտիվության ուրեակի դրսեւորումներ է ենթադրում՝ դիմում-հայտարարություններից զատ: Իհարկե, զուցե թե ոմանք փորձեն գործադուլի կոչեր հղել ասվածից, սակայն քանի որ տնտեսության ներկա դրությունն այնքան էլ շատ չի տարբերվում գործադուլայինից, բնականաբար, Կուզբասի ու Վորկուտայի հանքափորներին ընդօրինակելն այնքան էլ նախընտրելի չէ: Այնուամենայնիվ, ինչպիսին է լինելու արհմիությունների հետագա գործողությունների ուղեգիծը:

Այդպիսի գործողությունների գագաթնակետ, օրենսդրորեն թույլատրելի ինչը արհմիությունների համար գործադուլն է: Բայց ինչպես արդեն նշվեց, մեր պայմաններում դա խրախուսելի քայլ չէ: Քանզի չի բացառվում, որ այդ քայլը տանի սոցիալական դրության ավելի վատթարացման: Մինչդեռ արհմիությունների նպատակը հակառակն է՝ աշխատավորների շահերի պաշտպանությունը: Ուրեմն նորից իբրեւ միակ շոշափելի զենք մնում են բանակցությունները՝ իշխանությունների հետ՝ դիմումներով, հայտարարություններով, պահանջներով ուղեկցվող: Կառավարության եւ արհմիությունների կոնֆեդերացիայի միջեւ կնքված առայժմ միակ (վերջի՞ն) համաձայնագրին մի քանի օր առաջ կոնֆեդերացիայի խորհրդի նիստն անբավարար գնահատական է տվել, այսինքն՝ ըստ կոնֆեդերացիայի խորհրդի, կառավարությունը չի կատարում իր պարտավորությունները: Եւ ըստ այդմ էլ կոնֆեդերացիան կարող է անել այն, ինչ ըստ համաձայնագրի պարտավոր է չանել՝ գործադուլ, միտինգ, ցույց... Սակայն ներկա պայմաններում դրա բարոյական իրավունքը չունեն: Դուրս է գալիս, որ ավելի շատ դեր կարող է խաղալ կառավարության «ըմբռնողականությունը», թեեւ արհմիութենական քայլերը թերեւս այդ բարեհաճության ապավինելուն չեն ուղղված, այլապես անիմաստ կլիներ հետեւողականություն ցուցաբերելով բարձրագույն դռներ ծեծելը:

Նաեւ իբրեւ այդ հետեւողականության արդյունք, կարելի է ընկալել Հայաստանի արհմիությունների կոնֆեդերացիայի վերջին հայտարարությունը, որում նա նկատի ունենալով սոցիալ-տնտեսական լարված իրավիճակը ՀՀ Գերագույն խորհրդից եւ կառավարությունից պահանջում է «անհապաղ հաստատել հանրապետության մեկ շնչին ընկնող սպառողական զամբյուղը, ապահովել սպառողական զամբյուղի պարենային մասնաբաժնի ձեռքբերման համար բնակչության մեկ շնչին ընկնող անհրաժեշտ դրամական եկամուտները, ձեռնարկել կտրուկ միջոցներ մինչեւ դեկտեմբերի 10-ը ավարտելու բնակչությանը ձմեռվա համար անհրաժեշտ նավթամթերքների բաշխումը, մեկ շաբաթվա ընթացքում հրապարակել քաղաքային տրանսպորտի աշխատանքը կարգավորող միջոցառումները՝ պահպանելով դրանց կատարման երաշխիքները»: Հայտարարության վերջում կոնֆեդերացիայի խորհուրդն իրեն իրավունք է վերապահում դիմելու այլ քայլերի, երբ «նշված ժամկետներում վերոհիշյալ հարցերի ուղղությամբ արմատական միջոցներ չձեռնարկվեն»:

Այս հայտարարության վերջում եւս, ինչպես նկատեցիք, հիշատակվում են «այլ քայլեր»: Թե ինչ են նշանակում այդ «քայլերը», կանխագուշակում պետք չէ անել, բայց որ արհմիությունները, իրավիճակը գնահատելով, գործադուլը դեռեւս առաջնային ու կրիտիկական նպատակ չեն համարում, նկատելի է նրանց կատարած եւ կատարվող քայլերից: Իսկ կառավարությունն այդքան բարոյականություն պետք է, որ ճարի՝ դրանք փակ աչքերով ու խուլ ականջներով չմոտենալու համար: Որովհետեւ նախատեսվող «այլ քայլերը», այնուամենայնիվ, իրենց մեջ պոտենցիալ հնարավորություններ պարունակում են աչքեր եւ ականջներ բացելու համար:

ԳԱԳԻԿ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ

Հայաստանի առեւտրի նախարարությունը խանութներ էր բաց թողել բոլոր առկա ապրանքները, սակայն փողերի փոխանակումից հետո սպասվող գների նվազումը այդպես էլ տեղի չունեցավ: Այդ մասին նշվեց տնտեսության զարգացման եւ տնտեսական ինքնուրույնության խորհրդարանական հանձնաժողովի նիստում: Հանրապետության ձեռնարկությունները ունեն մոտավորապես 25 մլրդ. ռուբլու ապրանքներ, սակայն վախենալով կորուստներից, գերադասում են դեռեւս պահել դրանք: Ապրանքների ներհոսք է սպասվում նաեւ Մոսկվայից, սակայն դրա համար անհրաժեշտ է արագ կերպով լուծել տրանսպորտի խնդիրները՝ երկու-երեք անգամ ավելացնել ինքնաթիռների թիվը: «Այնուամենայնիվ մենք հույս ունենք, որ շաբաթվա վերջին իրավիճակը էապես կփոխվի, եւ գները կնվազեն», հայտարարեց Գերագույն խորհրդի ֆինանսաբյուջետային հանձնաժողովի նախագահ Տիգրան Սարգսյանը: Սնարք

Պատերազմ

Լենինավանի անհայտ կորածները չեն մոռացվել

Պատերազմում բլիթներ չեն բաժանում, եւ պատերազմ մեկնողն արդեն գիտի, որ գնում է հաղթելու կամ զոհվելու: Պատերազմ գնացողն իր մեջ արդեն սպանել է երրորդ ելքի հնարավորությունը եւ լավ գիտի, թե իրեն ինչ է սպասում: Մանավանդ ղարաբաղյան պատերազմում, որն աչքի է ընկնում առանձնահատուկ դաժանությամբ, ցանկացած ճակատամարտ պարտության դեպքում հաստատապես վերջինն է:

Սակայն այս պատերազմում կան գերիներ եւ անհայտ կորածներ, եւ ցավալին այն է, որ պետականորեն շատ քիչ բան է արվում նրանց ճակատագիրը պարզելու եւ այդ ուղղությամբ աշխատանք տանելու առումով: Իհարկե, երբեմն հաջողվում է պատանդներ եւ ռազմագերիներ փոխանակել, եւ նման դեպքերում, որպես կանոն, փոխանակությունն իրականացնող կողմերից յուրաքանչյուրն սկսում է դա ներկայացնել որպես իր ջանքերի արդյունք, սակայն այս ավելի շատ քաղաքական նշանակություն ունեցող քայլերի հետեւում մարդկային իրական ճակատագրեր կան, ու թեեւ պատերազմը մնում է պատերազմ, այնուամենայնիվ մարդկային կյանքը չի արժեզրկվում երբեք:

Անցյալ տարվա հունիսի 29-ին, վաղ առավոտյան Մարտակերտի շրջանի Լենինավան եւ Հասանջայա բնակավայրերի մերձակայքում 76 հայ զինվորներ ճակատամարտի մեջ մտան ադրբեջանական կազմավորումների հետ: Դրանից հետո 76 զինվորների ճակատագիրն անհայտ է: Նրանց մեջ եղել են 26 հոկտեմբերյանցիներ, «Արծիվ» ջոկատի մարտիկներ, 13 մարտակերտցիներ եւ այլն: Մի քանի օր անց հաջողվել է հայտնաբերել միայն երեք դիակ: Մնացածների մասին ոչ մի տեղեկություն չկա: Ի դեպ, անցել է մոտ մեկուկես տարի, սակայն այս բավականին մեծաթիվ կազմավորման անհետացման մասին մամուլում տեղ են գտել միայն անորոշ ակնարկներ, եւ այդպես էլ ամեն ինչ մոռացվել է: Այսինքն՝ մոռացվել է միայն հասարակության եւ իշխանությունների համար, իսկ անհայտ կորածների հարազատները, հույսը կտրած պետական միջամտությունից, շարունակում են իրենց ձեռքի տակ եղած միջոցներով որոնել հարազատներին: Մինչդեռ սա այն դեպքն է, երբ պետական աջակցությունն անհրաժեշտ է: Վերջին հաշվով 76 լավ զինված եւ կռիվներում թրծված զինվորներ չէին կարող պարզապես անհայտանալ առանց որեւէ հետք թողնելու:

Անհայտ կորածների հարազատները բազմիցս հանդիպել են պաշտպանության նախարարության ռազմագերիների եւ պատանդների հարցերով զբաղվող բաժնի պետ (այժմ նախկին) Անդրանիկ Առաքելյանին՝ փորձելով ինչ-որ բան պարզել: Ընդ որում, վերջին հանդիպման ժամանակ վերջինս խոստացել է, որ առաջիկայում անհայտ կորածներից մեկին կարող է փոխանակել: Սակայն դրանից հետո պրն. Առաքելյանը դուրս է եկել պաշտոնից: Ավելի ուշ հարազատները փորձել են հանդիպել հանրապետության նախագահին, սակայն նրանց հետ զրուցել է նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Շահեն Կարամանուկյանը՝ առանց բավարարելու վերջիններիս պահանջը: Որեւէ արդյունք չեն տվել նաեւ ադրբեջանցի շահագրգիռ անձանց հետ ձեռք բերված կապերը՝ վերջիններս չեն կարողացել որեւէ տեղեկություն հաղորդել անհայտ կորածներից գոնե որեւէ մեկի հետ: Սակայն որոշ չճշտված տեղեկություններ հույս են ներշնչում, թե նրանք կենդանի են եւ պահպանվում են Ադրբեջանի բանտերում:

Հավանական է, որ Ադրբեջանն այնքան էլ շահագրգռված չէ ռազմագերիների եւ պատանդների փոխանակման խնդրում, հավանական է, որ նման հարցերում միայն միջազգային Կարմիր խաչի վրա հույս դնելն այնքան էլ ճիշտ չէ, սակայն գուցե դեռ չե՞ն սպառվել բոլոր հնարավորությունները: Գուցե կա՞ն մարդիկ, որոնք որեւէ տեղեկություն ունեն անհայտ կորածների կամ չարաբաստիկ ճակատամարտի մասին: Խնդիրն այնպիսին է, որ ցանկացած, նույնիսկ առաջին հայացքից աննշան թվացող մանրամասնություն կարող է մեծապես օգնել զինվորներին փնտրող ազգականներին:

Ա. Բ.

Բաքու

Ադրբեջանական սարքավորումներ Ռուսաստանին

Ռուսաստանի նավթահանքերի հորանցքերը կհանդերձավորվեն ադրբեջանական սարքավորումներով: Այդ պայմանավորվածությանն են հանգել Ռուսաստանի վառելիքի ու էներգետիկայի նախարարությունը եւ «Ազնեֆտեխիմմաշ» պետական կոնցեռնը: Այդ մասին ՌԻԱ-ի թղթակցին հայտնեց կոնցեռնի նախագահ Ռովշան Իսմայլովը: Կողմերը ելք են գտել մեկ երկրից մյուսը դրամի փոխանցման դժվարություններից: Ռուսաստանից ստացվող մետաղի, խողովակների, սարքավորումների դիմաց Ադրբեջանը կվճարի նավթի ու գազի արդյունահանման ագրեգատներով ու տեխնիկայով: Ադրբեջանի մեքենաշինարարներին էր ընկնում ԽՍՀՄ-ում արտադրվող նավթարդյունահանման տեխնիկայի 70-80 տոկոսը: Այժմ էլ, Ռուսաստանից բացի, այն առաքվում է Թուրքմենստան, Ղազախստան, Ուկրաինա: Իսմայլովը նշեց, որ Ռուսաստանում սկսել են նավթագործների ու գազագործների սարքավորումների սերիական արտադրությունը: Սնարք

ՄԱԿ-ի ներկայացուցիչները Ադրբեջանում

Ներկայումս Ադրբեջանում են գտնվում ՄԱԿ-ի փախստականների գործերի գերագույն կոմիսարիատի Ժնեւյան կենտրոնակայանի մի խումբ պաշտոնական անձինք, եվրոպական շրջանային գրասենյակի փոխտնօրեն պարոն Անտոն Վերվիի գլխավորությամբ: Պատվիրակությունը մտադիր է գնահատել տեղական բյուրոյի աշխատանքը, ինչպես նաեւ կազմել ադրբեջանցի փախստականներին հետագա օգնություն ցույց տալու ծրագիր: Պատվիրակությունը հանդիպումներ ու բանակցություններ է անցկացրել Ադրբեջանի նախարարների կաբինետում, արտաքին գործոց, առողջապահության եւ կրթության նախարարություններում, ինչպես նաեւ հանդիպումներ է ունեցել գերագույն կոմիսարիատի գծով Ադրբեջանին օգնող երկրների դեսպանների եւ շրջաններում գործադիր իշխանության ներկայացուցիչների հետ: Ժնեւ վերադառնալուց հետո պատվիրակությունը հաշվետվություն կներկայացնի գերագույն կոմիսարին եւ Ադրբեջանին օգնելու նպատակով կդիմի միջազգային ընկերակցությանը: Սնարք

ՄԱԿ-ը զբաղվում է Կասպից ծովով

Դեկտեմբերի սկզբներին Բաքվում կանցկացվի Կասպից ծովի պաշտպանության հարցերին նվիրված եռօրյա սեմինար, հաղորդում է «Զերկալո» թերթը: Այն կանցկացվի ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի ներկայացուցչության նախաձեռնությամբ, բնապահպանության պետական կոմիտեի հետ համատեղ: Սեմինարին մասնակցելու համար Բաքու կժամանի ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի փորձագետ, որը դրա ավարտից հետո երեք օր խորհրդատվություն կանցկացնի հանրապետության տարբեր կազմակերպությունների հետ: Բացի դրանից, Կասպից ծովի տեխնիկական եւ իրավական հարցերի համատեղ մշակման համար Բաքու կժամանեն միջազգային ծովագնացային կազմակերպության ներկայացուցիչներ: Ադրբեջանում ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի ներկայացուցչությունը մշակել է Կասպից ծովի բնապահպանության պաշտպանության ծրագիր, որի իրագործմանը կհատկացվի 10 միլիոն դոլլար: Սնարք

Փախստականներին եւս 500 հազար դոլլար

Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունը նոյեմբերի 29-ին որոշեց ադրբեջանցի փախստականների կարիքների համար հատկացնել եւս 500 հազար դոլլար: Այդ մասին Թուրան գործակալությանը հայտնեցին Ադրբեջանում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանատանը: Այդ գումարն անմիջապես կփոխանցվի ՄԱԿ-ի փախստականների գործերի կոմիտեի հիմնադրամին: Այսպիսով, այս տարի ադրբեջանցի փախստականներին Մեծ Բրիտանիայի օգնության ընդհանուր գումարը կկազմի 1,5 միլիոն դոլլար: Սնարք

digitised by A.R.A.R.@

Ավարտական քննությունների ավելացում դեռ չի եղել, բայց նախատեսվում է

Տարածվող, թե սույն դասարաններում դասերը շարունակող դպրոցներում այլեւայլ շատ խնդիրների հետ վերջին շաբաթներին աշխուժորեն քննարկվում է նաեւ ավարտական դասարաններում տարեվերջյան քննությունները երկուսից յոթ առարկաների հասցնելու լուսավորության նախարարության որոշումը: Այն արդեն կատարված փաստ համարելով, խիստ քննադատության է ենթարկվում՝ ի՞նչ կարելի է պահանջել ցուրտ կրթօջախներում 20-ական րոպե տեւողությամբ դասեր ունեցող աշակերտներից:

Ինչպես տեղեկացանք ՀՀ լուսավորության դպրոցների գլխավոր վարչության պետ Նորայր Ղուկասյանից, առայժմ նման եւ ոչ մի որոշում գոյություն չունի: Ճիշտ է, սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին այդ ուղղությամբ որոշակի քայլեր են կատարվել, սակայն հարցը դեռեւս իր վերջնական տեսքը չի ստացել: «Երբ այդ ուղղությամբ նախագծեր էինք պատրաստում, հույս կար, որ ձմռան ամիսներին դպրոցների կանոնավոր աշխատանքը ապահովելու մասին ՀՀ Գերագույն խորհրդի որոշումը կյանքի կկոչվի: Բայց իրականությունը իր շտկումները մտցրեց նաեւ այս խնդրում: Նախարարության կոլեգիան իր վերջնական կարծիքը կձեւավորի մոտակա ամիսներին, սակայն այսօր արդեն կարող եմ արձանագրել, որ ավարտական քննությունների ցանկը անպայման կավելանա: Իսկ թե որքանով, առայժմ դժվար է ասել», ասաց Ն. Ղուկասյանը:

Նա նաեւ շեշտեց, որ աշխարհի շատ երկրների փորձը եւս նախարարության վերոհիշյալ մտադրությունների ճիշտ լինելու մասին է խոսում: Ինչ վերաբերում է հանրապետությունում եւ հատկապես մայրաքաղաքում ստեղծված յուրահատուկ վիճակին, եւ այն անպայման հաշվի առնելու անհրաժեշտությանը, ապա, ըստ դպրոցների գլխավոր վարչության պետի, քննություններ տալու հեռանկարը 10-րդ դասարանցիներին կստիպի պարտադրված երկարատեւ արձակուրդների ընթացքում նույնպես չընդհատել դասագրքերով պարապելը:

ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Բարեգործական համերգ տուժածների համար: «Հայրենի տուն» ոչ առեւտրային կազմակերպությունը նոյեմբերի 30-ի երեկոյան տվեց բարեգործական համերգ, որի հիմնական հանդիսականները էին ազգամիջյան հակամարտություններից տուժած փախստականները: Միջոցառմանը հրավիրված էին նաեւ մի շարք հայտնի քաղաքագետներ, արվեստի գործիչներ եւ ձեռնարկատերեր: Ինչպես հայտարարեց Ռուսաստանի միասնության ու համաձայնության կուսակցության ղեկավարներից մեկը՝ փոխվարչապետ Սերգեյ Շախրայը, ռուսները երբեք չեն մոռանա իրենց հայրենակիցներին եւ բոլոր պայմաններում կհոգան կարիքավորների մասին:

Սնարք

Օտար մամուլ

«78 տարի է անցել մարդկության պատմության մեջ ամենամեծ բնաջնջումից, ասված է հրապարակման նախաբանում, 1915 թվականին 1,5 միլիոն հայ ենթարկվեց թուրքական կառավարության կատարած սոսկալի ջարդին, եւ առանց կողքին կան եւ կես միլիոն հայեր, որոնց դիակները թաղվեցին այնպիսի շրջաններում, ինչպիսիք են Դեր-Զորը, Շահդադեն, Լասուլահեն, Մանսուրան, Թելաբիադը, Ռաիկան եւ Հալեպը»:

Թերթն անդրադառնում է անմարդկային սպանդի նախապատմությանը՝ նշելով, որ Հայաստանի տարածքում 4000 տարի ապրած ժողովուրդը բնաջնջվեց ու բռնի տեղահանվեց, որպեսզի այնտեղ ապաստանի թուրքական խումբը:

Էջում տեղ է գտել նաեւ շեյխ Ըբրահամ Շաղիդի հարցազրույցը Լիբանանի հայազգի նախարար Շահեն Բարսումյանի հետ: Վերջինս նշում է, որ 1,5 միլիոն նահատակների հուշը տակավին մնում է հազարավոր եւ միլիոնավոր հայերի սրտերում, ու քանի դեռ կա հայ ժողովուրդը, նա իր իրավացի հարցադրումները պիտի առաջադրի թուրքական կառավարությանը: «Այս հարցը ողջ մարդկության ամոթն է ու պարտք է դիտվում բոլոր այն պետությունների վրա, որոնք աչք են փակում իրողության առջեւ», ավելացնում է նախարարը:

«Տիարն» իր հաջորդ համարում նույն խորագրով դարձյալ անդրադառնում է Հայ դատին, այս անգամ Հակոբ Բագրատունին արաբ ընթերցողներին է ներկայացնում ղարաբաղյան հիմնախնդիրը, Թուրքիայի ունեցած կողմնակալ դիրքորոշումը:

Լիբանանյան օրաթերթի այս հրապարակումները իրարանցում առաջացրին թուրքական դիվանագիտական ատյաններում: Օրերս «Տիարի» խմբագրությունում ստացվեց Լիբանանում Թուրքիայի դեսպան Այսն Քարահանի նամակը, ուր նա իր վրդովմունքն ու տարակուսանքն է հայտնում հեղինակավոր այս թերթի հարցադրումների առնչությամբ եւ սա «այն պահին, երբ Թուրքիա-Լիբանան հարաբերություններում բարելավում է արձանագրվում, իսկ Թուրքիային ամբաստանելով ոչ ոք չի շահում»:

«Օսմանյան եւ առնչակից պետությունների արխիվները բաց են բոլորի առջեւ, ցարդ ոչ մի ապացույց չկա «ջարդի» մասին, ասվում է նամակում: Այս բոլորից բացի, ոչ ոք չպետք է մոռանա այն 2,5 միլիոն թուրքերին եւ ոչ քրիստոնյա ժողովուրդներին, որոնք սպանվեցին հայկական հեղափոխական խմբակների ձեռքով»:

ԼԻԲԱՆԱՆՅԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԸ ԱՆԴՐԱԴԱՌՆՈՒՄ Է ՀԱՅՈՑ ԵՂԵՌՆԻՆ

Թուրքիան իր վրդովմունքն է հայտնում

Լիբանանում եւ արաբական աշխարհում մեծ վարկ ունեցող «Տիար» օրաթերթը նոյեմբերի 2-ի իր համարի յոթերորդ էջն ամբողջությամբ տրամադրել էր Օսմանյան Թուրքիայի կառավարության 1915 թվականին հայերի նկատմամբ իրականացրած եղեռնին, «Մի ժողովրդի բնաջնջումից 78 տարի անց» ընդհանուր խորագրի տակ, վավերական յոթ լուսանկարների զուգակցությամբ մանրամասներ են պատմել դարասկզբի այդ եղերական իրադարձություններից: Էջի վերին մասում զետեղված է ֆրանսիացիների հեղինակած Հայաստանի քարտեզը, ուր նշված են հայերի զանգվածային բնաջնջման, խմբակային գերեզմանների, տարագրության վայրերը:

Ինչ խոսք, պարոն դեսպանն այս վերջին միտքը չի շտապում փաստել «հաստատ ապացույցներով», սակայն իր պարտքն է համարում հիշեցնել, որ «Տիար»-ում տպագրված «հոդվածների ընկերակցող լուսանկարներն ու քարտեզը միայն սխալ պատկերներ են» եւ ապացուցում են եղած տեսակետների «անհիմն լինելը»:

Անդրադառնալով օրաթերթում արցախյան հիմնահարցի առնչությամբ ասված տեսակետներին, Այսն Քարահանը նամակում փորձում է ներկայացնել հակամարտության կարգավորման ուղղությամբ ԵԱՀԽ շրջանակներում իր պետության խաղացած դրական դերը:

«Թուրքիան բացարձակապես նպատակ չունի «աշխարհագրական քարտեզներից ջնջել Հայաստանը», կամ հաստատել թուրանական պետություն կոչվածը, գրում է դեսպանը: Թուրքիայի արտաքին քաղաքականությունը, ինչպես բանաձեւել է Մուստաֆա Քեմալ Աթաթուրքը, հիմնված է այլ երկրների հանդեպ հարգանքի եւ նրանց հետ գործակցության վրա՝ ի խնդիր խաղաղության եւ բոլոր ազգերի բարգավաճման: Կարծում եմ, որ Թուրքիայի հանրապետության 70 տարիների պատմությունը բավարար ապացույց է դրա համար»:

Թե յոթանասունամյա պատմության ո՞ր դրվագներն են, որ ապացուցում են Թուրքիայի՝ որպես խաղաղասեր եւ հարեւան երկրների հետ համագործակցող պետություն լինելը, հայտնի է, թերեւս, Այսն Քարահանին ու իր կառավարությանը: Կուզեինք իմանալ միայն, թե ի՞նչ են փաստում հարեւան երկրի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումից առաջ նախապայմաններ թելադրելը, Միավորված ազգերի կազմակերպության պահանջներին խուլ ձեւանալով՝ ղարաբաղյան հակամարտության հիմնական կողմ չհանդիսացող Հայաստանի շրջափակումը, Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդի Մինսկի խմբում բացահայտ ապակառուցողական դիրքորոշումը, հակամարտության մի կողմին ռազմական տեխնիկայով եւ զինուժով սպառազինելը, դրացի երկրների տարածքներն օդից ռմբակոծելու սպառնալիքները եւ այլն, եւ այլն:

Գուցե մի նամակ էլ մե՞զ կգրեք, պարոն դեսպան:

ՀՐԱՅՐ ԶՈՐՅԱՆ
Հալեպ-Երեւան

Կատի միավորման հերթական բարեգործությունը

Դրամափոխանակության օրերին քաղաքային տրանսպորտի գործունեությունը ավելի էր կարեւորվում, Վանաձորում այն գրեթե չէր գործում: Կատի արտադրական միավորումը (պետ՝ Ջանիկ Մանուկյան) բնակչությանը հասկացրեց երկու անվճար ավտոբուսներ, որոնք մի քանի օր գործեցին Բազում, Դիմաց, Տարոն եւ Առողջարանային թաղամաս երթուղիներով:

Բրիկետներ վառարանների համար

Դովատելի նախաձեռնություն է ցուցաբերել Վանաձորի «Պոլիմեր» գործարանի կոլեկտիվը: Կապակցելով թեփը, թուղթը, կտորեղենը եւ տրիկոտաժի մնացորդները պոլիմերի հետ՝ ստացվել է բարձրորակ վառելանյութ՝ բրիկետ: Արդեն պատրաստ են առաջին փորձանմուշները: Ինչպես տեղեկացանք նախաձեռնության հեղինակ գործարանի տնօրեն Հենրիկ Ղազարյանից, ձեռնարկությունը ի վիճակի է թողարկել ժամում 1 տոննա վառելանյութ: Բրիկետը օգտագործելի է սովորական վառարանում: Մի քանի անգամ գերազանցում է վառելափայտին եւ այրվում է առանց մնացորդի:

Սուսաննա Գաբրիելյանի հիշատակին

Վանաձորի կենտրոնական գրադարանում հավաքվել էին սիրված արտիստի երկրպագուները, նրան ճանաչողները: Ընդամենը 1 տարի առաջ մենք դեռեւս լսում էինք նրա կենդանի ձայնը, հաղորդակցվում նրա անզուգական արվեստին: Գրողները, լսելով իրենց ստեղծագործությունները, Սուսաննայի կատարմամբ ասես նորովի էին վերծանում իրենց վերապրածը: Երեկույթի ընթացքում արտիստի մասին ջերմ խոսքեր ասացին գրականագետ Լեւոն Մկրտչյանը, բանաստեղծներ Արա Սիմոնյանը եւ Զհրվան Սարգսյանը: Հետաքրքրական էին նաեւ տեսաֆիլմերն ու ձայնագրությունները վաղամեռիկ արտիստի կյանքից: Գրական կամերային գույքերիկ այդ միջոցառումը ասես մի ծաղկեփունջ էր Սուսաննա Գաբրիելյանի պայծառ հիշատակին:

Նույնիսկ հանցագործները չէին դիմանա այդ պայմաններին

02 ոստիկանական լրատուի նոյեմբերի 27-ի համարում «Նրանց փնտրում է Ինտերպոլը» հետաքրքրաշարժ խորագրով տպագրվել են համառոտ տեղեկություններ աշխարհի ամենավտանգավոր 10 հանցագործների մասին: Զավեշտականն այն է, որ հրապարակման վերջում խմբագրությունը ամենայն լրջությամբ դիմում է ընթերցողներին. «Ով մեր որեւէ տեղեկություն ունեն վերոհիշյալ անձանց վերաբերյալ, խնդրվում է դիմել մոտակա ՆԳ բաժին կամ զանգահարել 59-68-38 հեռախոսահամարով»: Տնտեսական ու քաղաքական այս անտանելի պայմաններում մեր հանրապետության յուրաքանչյուր քաղաքացի երջանկություն է համարում որեւէ զարգացած երկիր ճողոպրելը: Ոստիկանական լրատուի խմբագրությունը միթե հիացել, որ արտասահմանյան գերքեղ պայմաններում բանվող հանցագործները կարող են բանվել նաեւ մեր ողորմելի երկրում: Ցանկացած հանցագործ կգերադասեր նստել արտերկրի որեւէ բանտում, քան բանվել Հայաստանում:

ՄԱՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ
Մեր սեփ. թղթակից, Վանաձոր

Նյու Յորքի ս. Վարդանի եկեղեցում տեղի է ունենալու համերգ նվիրված երկրաշարժի զոհերին

Նյու Յորքում ս. Վարդանի հայկական եկեղեցին համերգ է պատրաստում 1988 թ. երկրաշարժի զոհերի հիշատակին: Հնչելու են Բ. Կարամուրզայի, Մ. Եկմալյանի, Է. Հարությունյանի երգչախմբի համար գրված ստեղծագործությունները, ինչպես նաեւ Խորեն Մեխանաճյանի մշակումները:

ՆՏ

«Փող» բառն էլ է հայերեն

Կատարվեց: Հայաստանը ներմուծեց իր սեփական փողը: Ու սկսվեց այն, ինչ անխուսափելիորեն պիտի սկսվեր, որովհետեւ հայկական արժույթի անուն ընտրվել էր «դրամ» բառը:

«Դրամն», ինչպես հայտնի է, հայերենում արդեն իսկ ուներ երկու նշանակություն. մետաղյա փողանիշ եւ «փող» բառի հոմանիշ: Այն պահից հետո, երբ Գերագույն խորհուրդը որոշեց «դրամ» բառին կցել եւս մի իմաստ, այն է՝ Հայաստանի Հանրապետության փողի անվանումը, արդեն անհնար է խուսափել, օրինակ, այսպիսի արտահայտություններից. «Այսինչ օրվանից ՀՀ Կենտրոնական բանկը շրջանառության մեջ է մտցնում մեկ դրամանոց դրամ»: Այսինքն՝ մետաղյա փող: Բայց սա մեկ այլ անհեթեթություն, որը մինչեւ դրամի մուտքը դեռ կարելի էր հանդուրժել, այսօր դառնում է ոչ միայն զավեշտ, այլ նաեւ շփոթությունների աղբյուր: Խոսքս «ազգային դրամ» արտահայտության մասին է: Ասում են, օրինակ, «Ռուսաստանի ազգային դրամ»: Նույնն է, թե ռուսներն ասեն, օրինակ, «Ֆրանսիայի ազգային ռուբլի» փոխանակ՝ «Ֆրանսիայի ազգային փող», կամ «Ֆրանսիայի ազգային արժույթ»:

Մինչդեռ հայերենը այս դեպքում ի զորու է դյուրությամբ խուսափել այսպիսի խառնաշփոթություններից: Պարզապես պետք է բոլոր այն դեպքերում, երբ խոսքը Հայաստանի Հանրապետության արժույթի մասին չէ, այլ ընդհանրապես փողի, օգտագործել «փող» բառը: Սրան խանգարում է որոշակի հոգեբանական արգելք, կա մտայնություն, թե «փող» բառը գրական չէ: Արգելքը բացարձակապես անհիմն է. «փող» բառը ոչ միայն գրական է, այլեւ ընդունված գիտական տերմին, որանում կարելի է համոզվել՝ բացելով տնտեսագիտությանն առնչվող ցանկացած գիրք:

Հետայսու չկա «ազգային դրամ», կա «ազգային փող»: Հայաստանի Հանրապետության ազգային փողը կոչվում է «դրամ»:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ով ումից գողացավ, ով տեսավ՝ չզարմացավ

«Տրագիկոմեդիա»՝ ողբերգակատակերգություն: Թատերագրական ժանր, որ ունի եւ ողբերգականի, եւ կատակերգականի հատկանիշներ: ...Ողբերգակատակերգականի առաջին նշանները ի հայտ են եկել..., երբ սասանվել են... հասարակության հիմքերը, խախտվել է հավատն աստվածների հանդեպ... Ժամանակակից տրագիկոմեդիան չունի ժանրային այնպիսի հստակ դրսեւորում, որ ուներ XVI-XVII դարերում... հեղինակն, սակայն, դիտողին առաջարկում է եզրակացության հանգել սեփական մտքով ու երեւակայությամբ».– *թատերագիտական բառարան*

Հ.Գ. Նուբարաշենի թռչնաբուծական ֆաբրիկայում ընտանի թռչունների քաղաքական կողմնորոշման հարցն անհնարին ճանապարհով լուծելուց հետո քաղաքական կրքերը շարունակում են լարված մնալ: Ըստ այդ առիթով ԱԻՄ-ի հրավիրած մամուլի ասուլիսում հնչած հայտարարությունների, թռչնաբուծարանը հանձնվել է ներքին գործերի նախարարության տնօրինությանը, իսկ վերջինս՝ յուրացրել տեղի պահեստներում գտնվող մոտ 8 տ լրագրաթուղթը, որ պատկանում էր կուսակցությանը՝ «Անկախություն» եւ «Ավրորա» թերթերի տպագրությունը ձախողելու նպատակով: Ըստ նույն տեղեկությունների, երկու ամիս շարունակ բանակցություններ են վարվել ամենատարբեր մակարդակներում. ՆԳ նախարարությունը՝ չէ ու չէ, նախագահի աշխատակազմը՝ իրավական պետություն ենք, դիմեք դատարան, դատարանը... ձայն չի հանում:

Այս առիթով ԱԻՄ-ում հայտարարեցին, որ հանրապետությունում ժողովրդավարությանը լուրջ վտանգ է սպառնում, եւ որ մտադիր են դիմել Հայաստանում գործող օտարերկրյա դեսպանություններին, ԵԱՀԽ-ի հասնել ուշադրությունը հրավիրել եւ ձեռնարկել արդեն լուրջ միջոցառումներ:

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Զմեռ-94

— Խնդրում եմ մի քանի խոսք ասել, թե ինչպե՞ս կայացվեց կառավարության «Ձմեռ» ծրագրին օժանդակելու ձեր որոշումը։

— Որոշումը կայացվեց սեպտեմբերի երկրորդ կեսին, հոգաբարձուների խորհրդի երրորդ նիստի ժամանակ։ Տեսնելով, որ հանրապետությունում ստեղծված իրավիճակն իրոք շատ լուրջ է, հոգաբարձուների խորհուրդը որոշում կայացրեց օժանդակել «Ձմեռ» ծրագրին։ Կառավարությունն ուներ մանրամասն մշակված ծրագիր, որը հաշվարկված էր ստացվող վարկերի, բյուջեի և արտաքին դրամաշնորհների օգտագործման վրա։ Սակայն օբյեկտիվ պատճառներից ելնելով կառավարությունում դժվարություններ էին առաջացել, և «Հայաստան» հիմնադրամը որդեգրեց «Ձմեռ» ծրագրի այն մասը, որն անմիջապես կապված է բնակչության կարիքների ապահովման և սոցիալական ապահովման օբյեկտների կենսագործման հետ։ Կառավարությունը նույնպես չի հրաժարված «Ձմեռ» ծրագրի այս մասին իր մասնակցությունից և, բերես, մոտ ժամանակներս կկարողանա ապահովել իր բուն ծրագրի մի մասի իրագործումը։ Բայց այն կացությունը, որ ստեղծվել է Վրաստանում բեռների տեղափոխման հետ կապված, ինչպես նաև Ռուսաստանում տեղի ունեցած դրամական բարեփոխումները դժվարացրին կառավարության աշխատանքը։ Մեր պատրաստում դա մի քիչ այլ է, քանի որ մեր բոլոր միջոցները կային տարադրամով են։ Փաստորեն, ստեղծվեց մի վիճակ, երբ մենք ուղղակի որպես «շտապ օգնություն» որոշեցինք հասնել մեր ժողովրդին։

— Տարբեր հայտարարություններում խոսվում է 21 մլն. դոլարի մասին. ստույգ է այդ թիվը։

— Թիվը ներկայացրել է կառավարությունը։ Փաստորեն, մենք ամբողջովին ստանձնել ենք «Ձմեռ» ծրագրի այդ մասի իրագործումը, իսկ [illegible] դեռ զարնանը մշակել էր կառավարությունը։ Խոսքը վերաբերում է հանրապետության 15 խոշոր քաղաքներում կենտրոնացված ջեռուցման ապահովմանը, ինչպես նաև դպրոցների, մանկապարտեզների, հիվանդանոցների, ջրամատակարարման կայանների և հացի գործարանների անխափան աշխատանքի պայմաններ ստեղծելուն։

— «Հայաստան» հիմնադրամի կողմից որոշումը կայացվեց սեպտեմբերի վերջին, արդյոք ուշացած չէ՞ր այն։

— Ինչ վերաբերում է մեզ, ուշացման խնդիր չկա, քանի որ «Ձմեռ» ծրագրին օժանդակելը չէր մտնում մեր ծրագրերի մեջ։ Բացի այդ, այդպիսի որոշում կարող էր կայացնել միայն հոգաբարձուների խորհուրդը, որի հերթական նիստը տեղի ունեցավ սեպտեմբերի վերջին։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ «ՁՄԵՌ» ԾՐԱԳՐԻՆ

«Հայաստան» հիմնադրամի վարիչ-տնօրեն ՄԱՆՈՒՇԱԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ հետ զրուցում է «Նոյան տապանի» թղթակիցը։

Դրանից շուտ հնարավոր էլ չէր նիստ հրավիրել, քանի որ խորհրդի 24 անդամներից միայն 9-ն են Հայաստանից։

Ինչ վերաբերում է կառավարությանը, մենք իրավասու չենք քննարկելու նրա աշխատանքները։ Հոգաբարձուների խորհրդում նման հարց չի էլ քննարկվել, այնտեղ պարզապես որոշվեց, որ հիմնադրամը չի կարող մի կողմ կանգնել գալիք ձմեռվա խնդիրներից, չնայած այն բանին, որ մեր նախանշված բոլոր ծրագրերն էլ ռազմավարական նշանակություն ունեն մեր պետության համար։ Դրանք են [illegible] Զանգեզուրի [illegible] կառուցումը։ Էներգետիկ և ճանապարհային շինարարության ծրագրեր ենք իրագործում նաև Ղարաբաղում։

— Երբվանի՞ց սկսեց հավաքվել ծրագրի իրագործման համար անհրաժեշտ գումարը։

— Մենք նախապատրաստական աշխատանքներ էինք սկսել դեռ օգոստոսի սկզբից, և տեղական հանձնաժողովների հետ հարցը սկզբունքորեն համաձայնեցված էր։ 17 երկրում քաղաքական աշխատանքներ էին տարվել դրամահավաքը հեշտացնելու համար։ Դրամը սկսեց հավաքվել հոգաբարձուների խորհրդի որոշումից անմիջապես հետո՝ սեպտեմբերի վերջերից։

— **Մամուլում խոսվում է այն** մասին, որ «Լինսի» կազմակերպության կողմից ինչ-որ պայմաններ են առաջարկվում, մասնավորապես նրանք պատրաստ են հոգալ գումարը միայն այն դեպքում, երբ «Հայաստան» հիմնադրամը 7 մլն. դոլար կարողանա հավաքել։ Ճի՞շտ է սա արդյոք։

— Ինչ վերաբերում է «Լինսի» կազմակերպությանը, ապա նրանք պատրաստ են հոգալ մեր կողմից հավաքած բոլոր միջոցները, 7 միլիոնի մասին ոչ մի պայման չկա։ Պարզապես այդ թվերի երևան գալը պայմանավորված է ծրագրի արժեքով։ Մենք մի քանի անգամ դիմել ենք բարեգործական կազմակերպություններին, կուսակցություններին և եկեղեցուն կոչ անելով ոչ թե տարանջատ հավաքել դրամը, ինչպես դա արվել է նախկինում և փոշիացվել, այլ հավաքել կենտրոնացված հիմնադրամի միջոցով։ Որովհետև հիմնադրամը [illegible] դրամահավաք իր կառույցներով, ունի նաև հսկող վերահսկող մեխանիզմներ։

[illegible] մեր կարիքների ամբողջ պատկերը մենք կոչ արեցինք բոլոր բարեգործական կազմակերպություններին կենտրոնացնել իրենց միջոցները և դրանք նպաստակաուղղել «Ձմեռ» ծրագրի իրագործմանը։ Մեր կոչին արձագանքեց նաև «Լինսի» կազմակերպությունը, որը նույնպես մտադիր էր աջակցել «Ձմեռ» ծրագրին։ Կազմակերպությունը հայտարարեց, որ ինքը կնպաստի հիմնադրամի հավաքած գումարը։ Իսկ 7 մլն. պայմանավորված է այն բանով, որ ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է 21 մլն.։ Ինչքան էլ որ հավաքվի, դա նպաստվում է։ Կան պայմանագրեր, որոնք գործում են հենց այդ սկզբունքով՝ 1/3-ը վճարում է հիմնադրամը, 2/3-ը «Լինսի» կազմակերպությունը։ Օրինակ, հիմնադրամն, ունենալով 1 մլն. գումար, փաստորեն կարող է 3 մլն.-ի պայմանագիր կնքել։ «Լինսին» Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայկական ֆոնդի անդամ է, և պայմանագրերը կնքում է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայկական ֆոնդի վարչության միջոցով։ «Հայաստան» հիմնադրամի և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայկական ֆոնդի վարչությունները այս օրերին մշտական կապի մեջ են։ Մենք միմյանց հետ համաձայնեցնում ենք բոլոր պայմանագրերը, որոնք կարող են կնքվել, թե մեր և թե նրանց կողմից։ Դրանից հետո պայմանագրերի իրականացումը՝ բեռների առաքումը Հայաստան, դրանց ընդունումը, բաշխումը և վերահսկումը կատարում է հիմնադրամը։

— Մամուլում խոսվել է նաև ֆրանսիական ինչ-որ ընկերության մասին։ Ո՞րն է նրա մասնակցությունը այս գործին։

— Մեր և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայկական ֆոնդի կողմից կնքված պայմանագրերը, համաձայն ֆոնդի հանձնարարականի, փորձաքննության են ներկայացվում ֆրանսիական մի ընկերության կողմից, որի դրական եզրակացությունից հետո էլ կնքվում են պայմանագրերը։ Փորձագետները կարող են նաև մեզ գործընկերներ առաջարկել։ [illegible] պայմանագրերում [illegible] նշվում [illegible], որ վճարումը [illegible] միայն այն [illegible] վառելիք վաճառող կազմակերպությունն այն հասցնի Հայաստան։

— Ինչքա՞ն դրամ է հավաքվել մինչև այսօր։

— Դրամը հավաքվում է ամեն օր։ Վստահ ենք, որ մեր հայրենակիցները կապահովեն անհրաժեշտ գումարը, և ոչ մի հայ անտարբեր չի մնա այս գործից։ Մենք բավականաչափ գումար ունենք, որպեսզի կարողանանք վճարել այսօր արդեն կնքված պայմանագրերի համար։

— Ձեր տվյալներով կենտրոնացված ջեռուցման համակարգը որքանո՞վ է պատրաստ գործարկման։

— Ծրագիրը վերաբերում է 15 քաղաքների ջեռուցմանը։ Մեր ունեցած տվյալներով, կաթսայատների մի մասը դեռ պատրաստ չէ։ Մենք մազութը հասցնելու ենք այն կաթսայատները, որոնք արդեն գործում են։ Վերջին հաշվով մենք կարող ենք նաև վառելիք բաժանել առանձին անհատների, բայց մեր գլխավոր խնդիրը ջեռուցման համակարգը կարգի բերելն է, և դրա համար էլ ենք միջոցներ հատկացնում։

— Ընդհանրապես ինչքա՞ն վառելիք է գնվելու։

— Մենք ծրագրել ենք գնել 84 հազ. տ մազութ և 60 հազ. տ դիզելային վառելիք, որոնք ամբողջովին օգտագործվելու են միայն ու միայն ջեռուցման համար։

— Փաստորեն մեկ ամսից ավելի է անցել պայմանագրի կնքումից։ Ի՞նչ երաշխիք կա, որ պայմանագրերով նախատեսված վառելիքի քանակները ժամանակին կհասնեն Հայաստան։

— Պայմանագրերում նշված են հստակ ժամկետները։ Այս վերջին պայմանագրերում մասնավորապես նշված է, որ 20 հազ. տոննան ամբողջությամբ Հայաստան է հասնելու դեկտեմբերի վերջին։

Կառավարությունն էլ ունի իր պահեստային վառելիքը։ Չպետք է մտածել, որ ամբողջ «Ձմեռ» ծրագիրը կատարվելու է հիմնադրամի միջոցներով. հիմնադրամը իրականացնելու է պետության ծրագրի միայն 10 տոկոսը։

— Փորձենք պատկերացնել այսպիսի մի տարբերակ. անհրաժեշտ ամբողջ մազութը հասցվել է Հայաստան [illegible] ակնհայտ է, որ [illegible] համակարգի խափանումների պատճառով այն չի կարող ամբողջովին օգտագործվել։ Ի՞նչ է արվելու չօգտագործված վառելիքը։

— Մազութի և դիզելային վառելիքի հաշվարկված քանակը 100 տոկոսով օգտագործվելու է միայն այս ձմեռվա ջեռուցման համար։ Մենք միջոցներ ենք տրամադրում նաև ձեր նշած խափանումները վերացնելու համար։

— Ե՞րբ կսկսվի Երևանի ջեռուցումը ձեր ներկրած վառելիքով։

— Այն ցանցերում, որոնք պատրաստ են, արդեն դեկտեմբեր ամսվա ընթացքում ձեր վառելիքով կսկսվի ջեռուցումը։

— Բավարա՞ր են արդյոք «Հայաստան» հիմնադրամի միջոցները ներկրված վառելիքի օգտագործման վերահսկումն իրագործելու համար, թե՞ վերահսկումն իրագործելու է կառավարությունը։

— Մեր կողմից շտապի սխեմ մի մարմին է ստեղծվել, որն աշխատում է կառավարության հետ համատեղ։ Վառելիքի ընդունման և բաշխման վերահսկումն ամբողջովին կատարվելու է հիմնադրամի կողմից իր արդեն փորձված մեխանիզմներով։ ■

Զրույց

Ըստ ամենայնի, Տաջիկստանն ընտրել է հանրապետության տնտեսությունն աշխատեցնելու և զարգացնելու հենց այս տարբերակը։ [illegible]

Այլընտրանքի տաջիկական տարբերակը

Մի առիթով Երևանում գտնվող եվրահամայնքի հանձնաժողովի փորձագետների հետ զրուցելիս, երբ շոշափվեցին արտաքինից վարկավորման, ինվեստիցիաների, միջպետական պարտքերի գոյացման և մարման հարցերը, հիշատակվեց Սաղազապարի օրինակը։ Ինչպես հայտնի է, Ռուսաստանի Դաշնությունը արտասահմանին տասնյակ միլիարդ դոլարի հասնող պարտքեր ունի։ Սակայն արտերկրում էլ կան պետություններ (նորանկախներից զատ), որոնք պարտք են Ռուսաստանին։ Սաղազապարը, լինելով դրանցից մեկը, ընդ որում, անվճարունակ, առաջարկում էր իր պարտքի մարման հետևյալ տարբերակն՝ ապատետականացնում ու սեփականաշնորհում է ձեռնարկությունները, դրանցից ընտրվում են իր պարտքին համարժեքները ու հանձնվում պարտատիրոջ տնօրինմանը։ Միակ պայմանը մոտավորապես այսպիսին էր՝ «աշխատեցրու, արտադրանք տար, վերցրու քեզ, սակայն մի բան էլ ինձ կթողնես»։

ղեկավարությունն այնքան միամիտ չէ, որ խոստովանի չզգահուշի իր հնարավորությունները նման վճռորոշ մակրոտնտեսական-ռազմավարական քայլի գնալուց առաջ։ Ի վերջո, ինքնիշխանության մի նշույլ (բեկուզև «յուղոտ») ճգնաժամից ելնելու մեկ միջոցի հետ փոխանակելն ամենևին չի նշանակում անկախության կորուստ, այդ «կորուստ» կարմիր է [illegible]։ Կառավարությունները [illegible] ազգայնացնում կոչված [illegible] ծրագրերը գոյության ունի աշխատում...

Իսկ ի՞նչ է շահելու այս կերպ Տաջիկստանի պես «պարտքերի տակ ընկնող»։

ա) արժեզրկման արտահոսքը տնտեսապես բոլորից դեպի դրսեր,

բ) վարկի հաշվին առաջ արտադրության ներհոսքը,

գ) վարկառուի հետ (հնարավոր պարտադրված) կոորդինացիայի ծավալների ավելացումը, որը պայմանների կապահովի արտադրողներին,

դ) զորեղ երկրի վարկերը կարող են ֆոնդ երաշխիք լինել և ինվեստիցիաներ գրավելու պայմաններ ստեղծել,

ե) արտաքին առևտրական և տնտեսական հարաբերություններն ինտենսիվացնելը, որոնք իրենց հիմքում կունենան եթե ոչ միևնույն, ապա շատ նման ֆինանսական բանկային համակարգերը...

Եվ այս ամենին, բարոմանճյուրի բերած դրական հետևանքներին (որոնք բոլ անվանվեն «ինքնիշխանության կորստի հաշվին»), անտարակույս պետք է գումարել զանգված ների մեջ գոյություն ունեցող բարոյահոգեբանական ծրերջույթի ստողացումը։ Այն կխաղարկի սոցիալական պաշտպանվածության գործոն միջոցների վրա։ Իսկ այդ գործոնությունը կպահանջվի վերևում բխեցված հետևանքներով։ Եվ մի իրողություն ևս չմոռանանք, նորանկախ հանրապետություններից շատերի համար (եթե ոչ բոլորի) ռուսական ռուբլին ամերիկյան դոլարից և գերմանական մարկից հետո, բոլ 3 հետամրրության օրյեկտ ներկայացնող տարադրամ է մնում ոչ միայն Ռուսաստանի հետ առևտրական ու տնտեսական հարաբերությունների գերակայման պատճառով։

Ռուսաստան-Տաջիկստան փոխհարաբերությունների զարգացումը մեզ համար հետաքրքրական է ոչ միայն իրավիճակների նմանության պատճառով, այլ, որ դեպքերի այսպիսի զարգացումը, փաստորեն, նոր ձևերի ուղղու գոտու չկայացման վրա բարձրացված այլընտրական տարբերակն էր։ Թեև հայտնի չեն Ռուսաստանի և Տաջիկստանի միջև կնքված համաձայնագրերի ու պայմանագրերի մանրամասները, այդուհանդերձ պարզ է մի բան, որ Տաջիկստանը համաձայնվեց Ռուսիայի առաջադրած այն պայմաններին, որոնք անընդունելի էին նոր ռուբլու գոտու մյուս «բեկնածուների» համար։ Անձնապես դեռևս կարծում եմ, ավելորդ չի լինի ուշադրությամբ հետևել դեպքերի զարգացմանը Տաջիկստանում, ինչպես փորձ քաղելու իմաստով, այնպես էլ մեր «շահումներն» ու «կորուստները» գնահատելու կամ գուցե վերագնահատելու համար։

ՍԱՐԳԻՍ ԲԵԿՅԱՆ
Մեկնաբան

ամսագիր
պատկերազարդ
ԲԱՆԲԵՐ
ակադեմիական
արձակ
պոեզիա
եւ
ՏԱՌ ՏԱՌ
ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ
ՏԱՌԱՁԵՒԵՐ
OUTLINE FONTS
GARAMOND AND AVANT GARDE LIKE
հեռ. 562863, ԱԶԳ օրաթերթ

digitised by A.R.A.R.@

Էկոլոգիա

ԾՈՎԵՐԻ ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ «ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑԸ» ՓԱԿՎՈՒՄ Է

Նոյեմբերի 12-ին Լոնդոնում 71 պետություններ պայմանագիր ստորագրեցին ծովերում եւ օվկիանոսներում ռադիոակտիվ թափոնների նետումը լիովին ու վերջնականապես դադարեցնելու մասին:

Այս տարվա հոկտեմբերի 17-ին ռուսական մի հին բեռնանավի՝ «TNT-27»-ի նավաստիները ծովը թափեցին բեռնարկղեր, որոնք ողջ ալի վիճակում էին: Ամենայն հավանականությամբ, նրանք չէին ուզում այլեւս պահել այդ անհիծյալ բեռը, որը լի էր Վլադիվոստոկի մոտակայքում գինեպարփման պատճառով միջուկային սուզանավերից դուրս բերված բետա եւ գամմա իզոտոպներով: Ի՞նչ էր դա. սադրա՞նք, չիմացությո՞ւն, թե՞ ցինիզմ: Ռուսական բեռնանավը գտնվում էր Ճապոնիայի Հոկայդո կղզուց ընդամենը 550 կմ հեռավորության վրա, բայց դա կարեւորություն չուներ ռուս նավաստիների համար: Ոչ էլ այն փաստը, որ Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը նոր էր ավարտել Տոկիո կատարած պաշտոնական այցը: Միայն թե Գրինփիս միջազգային բնապահպանական կազմակերպությունը, որը մասնագիտացել է օվկիանոսների պաշտպանության գործում, տեղեկություններ ստացավ այդ գործողության մասին: Իրենց նավ-լաբորատորիայից կազմակերպության ներկայացուցիչները նկարահանեցին օվկիանոսի աղտոտման այդ գործողությունը: Հաջորդ օրն իսկ ճապոնացիները իմացան, որ 2000 տոննա ռադիոակտիվ թափոններ ծովն են գցվել իրենց ափերից ոչ հեռու: Արդեն որերորդ անգամ:

Երբ Գրինփիսը բացահայտած չլիներ ռուսների անպարկեշտ արարքը, նոյեմբերի 12-ին Լոնդոնում կնքված պայմանագրի մասնակիցներն այդքան հեշտությամբ չէին համաձայնի ծովերում ռադիոակտիվ թափոնների նետման լիակատար ու վերջնական արգելմանը:

Դա մեծ հաղթանակ է բնապահպանական շարժման համար: Ծովերն ու օվկիանոսները 1950-ական թթ. սկսած յուրօրինակ աղբանոց էին դարձել ատոմային գործարանների թափոնների համար: Ամերիկացիները, մասնավորապես, ցեմենտե տակառներով թափոններ էին լցնում Խաղաղ օվկիանոս, Կալիֆորնիայի ափերից ոչ հեռու, ինչպես նաեւ եվրոպական ափերի մոտ: Այդ ժամանակաշրջանում մարդիկ մտածում էին, որ ծովերն ու օվկիանոսները բավականաչափ ընդարձակ են այդ բոլոր թույները կլանելու համար: Նրանք չէին կասկածում, որ թափոնների արկղերը կարող են քայքայվել ծովափի հետ շփման հետեւանքով: L'Express հանդեսի տվյալների համաձայն, ԱՄՆ-ը Խաղաղ եւ Ատլանտյան օվկիանոսներում ստեղծել է միջուկային թափոնների 27 «աղբանոց»: Եվրոպական երկրները Մեծ Բրիտանիան, Շվեյցարիան, Բելգիան, Ֆրանսիան, Հոլանդիան, Շվեդիան, Գերմանիան եւ Իտալիան Ատլանտյան օվկիանոսում հետպատերազմյան տարիներին ստեղծել են միջուկային 15 «գերեզմանոց»: Մասնավորապես Մեծ Բրիտանիան շուրջ 30 տարվա ընթացքում Ատլանտյան օվկիանոս է լցրել 75 հազար տոննա միջուկային թափոն: Ճապոնիան, Հարավային Կորեան եւ Նոր Զելանդիան նույնն են արել Խաղաղ օվկիանոսի 5 շրջաններում: Նախկին Խորհրդային Միությունը կամ Ռուսաստանը միջուկային թափոններ է լցրել Հյուսիսային Սառուցյալ եւ Խաղաղ օվկիանոսների մոտ 20 շրջաններում:

Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության ՄԱԳԱՏԷ-ի տվյալների համաձայն, 2000 թվականին 220 հազար տոննա միջուկային թափոն կստացվի 25 երկրների 417 ատոմակայաններից: 2025 թվականին այդ թիվը կհասնի 700 հազար տոննայի: Այս թվերը չեն ներառում ռազմական թափոնները, որոնք չեն վերահսկվում ՄԱԳԱՏԷ-ի կողմից: Ներկայումս մոտ մեկ տասնյակ երկրներ ունեն միջուկային ռումբ կամ կայաններ, որոնք դրա արտադրության հնարավորությունն են տալիս: Այդ երկրների մի մասը կառուցում է նաեւ միջուկային սուզանավեր: Հաշվարկների համաձայն, ներկայումս համաշխարհային օվկիանոսն ակոսում են 510 սուզանավեր, ինչպես նաեւ միջուկային շարժիչով 75 ռազմական ու քաղաքացիական նավեր: Դրանց մեծ մասը կրում է նաեւ միջուկային ռումբեր ու հրթիռներ: Բնական է, որ այդ նավերն ու սուզանավերը զերծ չեն մնում վթարներից, որոնց մի մասը տեղի է ունենում կամայականորեն: Վերջին տասնամյակներում ՄԱԳԱՏԷ-ն արձանագրել է այդ կարգի մոտ երեսուն վթար. անհետացած ռազմանավեր, ծովն ընկած հրթիռներ կամ ռումբեր, իրենց զենքով հանդերձ կորած սուզանավեր եւ այլն: Այս բնագավառում անվիճելի «առաջատարները» ռուսներն են: Միայն Ատլանտյան օվկիանոսում հայտնի է ռուսական միջուկային սուզանավերի խորտակման չորս դեպք, Միջերկրական ծովում, Հեռավոր Արեւելքում եւ Խաղաղ օվկիանոսում՝ մեկական դեպք: Ատլանտյան օվկիանոսում արձանագրվել է ամերիկյան միջուկային սուզանավերի խորտակման երկու դեպք:

Արդեն քսան տարի է, ինչ համաշխարհային ընկերակցությունը փորձում է վերջ տալ այս ամենին: Ծովերի աղտոտման կանխման վերաբերյալ Լոնդոնում ստորագրված եւ Ստոկհոլմի խորհրդաժողովում խմբագրված միջազգային (կոնվենցիա) միավորում է աշխարհի 71 երկրների: 1975 թվականից կիրառվող այդ պայմանագիրն արգելում էր ծովը թափել խիստ ռադիոակտիվ նյութեր, սակայն, փաստորեն, թույլատրում էր միջակ եւ թույլ ռադիոակտիվ թափոնների նետումը: 1983 թ. միջազգային մասնակիցները այդ թափոնների համար սահմանեցին 10-ամյա մորատորիում: Եւ երբ Դանիան պայմանագրի բոլոր մասնակիցներից պահանջեց վերջնականապես հրաժարվել ծովերում ամեն տեսակ ռադիոակտիվ թափոններ լցնելուց, այդ պահանջին ընդդիմացավ ընդամենը 5 երկիր, որոնք այս տարվա նոյեմբերի 12-ին նախընտրեցին պարզապես ձեռնպահ մնալ: Ֆրանսիան, Բելգիան եւ Չինաստանը ցանկանում էին մորատորիումը երկարաձգել մինչեւ 2000 թվականը այն պատճառաբանությամբ, որ 15 տարի հետո հնարավոր կլինի ստեղծել թափոնների շատ ավելի ապահով բեռնարկղեր: Մեծ Բրիտանիան փորձում էր արդարանալ նրանով, թե այնքան էլ մեծ չարիք չէ ատոմակայանների թափոնները ծովում 2000 մետր խորության վրա թաղելը: Իսկ Ռուսաստանը իր [illegible] Արեւմուտքի օգնությունը:

Այս տարվա նոյեմբերի 12-ին ստորագրվեց իրոք պատմական փաստաթուղթ, որտեղ առկա են մեծ խանդավառություն եւ փոքր-ինչ կեղծավորություն: Քանզի ոչ ոք չի կարող կանխագուշակել, թե ինչ տեղի կունենա, երբ Իտալիան, Իսպանիան կամ մյուս երկրներն սկսեն կառուցել իրենց ատոմակայանները: Միջուկային տերությունները վստահ են, որ դա իրենց վրա թանկ կնստի:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆԸ

Ռուսաստանում կարող են հայտնվել ամերիկյան «ժիգուլիները»

Ռոյթեր գործակալությունը հայտնում է, որ համաշխարհային առեւտրի պատմության մեջ առաջին անգամ համաձայնություն է կնքվել Ճապոնիայում ամերիկյան արտադրության ավտոմոբիլները ճապոնական առեւտրական մակնիշով վաճառելու մասին: Եւ թեեւ General Motors-ի եւ Toyota-ի մասնակցության ծավալն այնքան էլ մեծ չէ՝ տարեկան ընդամենը 20 հազար ավտոմեքենա՝ տվյալ համաձայնությանը կարեւորություն է տալիս այն փաստը, որ ամերիկյան մեքենաներն ուղղվում են Ճապոնիա: Ավելին՝ այդ պրակտիկան շուտով կարող է տարածվել նաեւ Ռուսաստանի վրա: Համառուսաստանյան ավտոմոբիլային միության գործունեության վարկածներից մեկը կարող է դիտվել General Motors-ի ավտոմեքենաների՝ «ժիգուլի» առեւտրական մակնիշով վաճառքը:

General Motors-ի եւ Toyota-ի միջեւ նոյեմբերի 22-ին կնքված համաձայնության աննախադեպությունը ոչ այլ առեւտրական մակնիշով արտադրանքի վաճառքի փաստն է եւ ոչ էլ նշված ավտոմոբիլային հսկաների համագործակցությունը: Գործարքի հազվադեպությունը, որ ավտոմոբիլի համաշխարհային պատմությունում առաջին անգամ Դետրոյտում հավաքված ավտոմեքենաները Ճապոնիայում կվաճառվեն Toyota-ի առեւտրական մակնիշով: Ճապոնական շուկայում վաճառքի են նախատեսված երկու եւ չորս դռնանոց Chevrolet-ները, իսկ կվաճառվեն Toyota ընկերության առեւտրական հինգ մակնիշի մեքենաները՝ Toyota, Toyopet, Corolla, Auto կամ Visa: Վերջնական որոշում դեռ չկա, այնպես որ դեռ չի որոշված, թե ինչպես կանվանվեն ամերիկյան ավտոմեքենաները, որոնք 1996 թվականից սկսած կուղարկվեն Ճապոնիա, տարեկան 20 հազար հատ:

Այլ առեւտրական մակնիշով General Motors-ի արտադրած ավտոմեքենաները կարող են հայտնվել նաեւ Ռուսաստանում: «Ժիգուլի» առեւտրական մակնիշով GM-ի մոդելների առաջխաղացումը Ռուսաստան դիտարկվում է որպես «ԱվտոՎԱԶ»-ի եւ ամերիկյան նշված կորպորացիայի համագործակցության վարկածներից մեկը:

Շոխինը ռուսական զենքի առեւտրի մասին

Ռուսաստանի կառավարությունը մտադիր է առաջիկա տարիներին զենքի վաճառահանման շուկայի իրական ծավալը 2,3-ից հասցնել 9 միլիարդ դոլարի: Այդ մասին լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ հայտնեց Ռուսաստանի կառավարության փոխվարչապետ Ալեքսանդր Շոխինը:

Նրա խոսքերով, Ռուսաստանն սպառազինությունների արտահանումը կողմնորոշում է դեպի Մերձավոր Արեւելքի, Լատինական Ամերիկայի, Հարավարեւելյան Ասիայի քաղաքականապես կայուն եւ ֆինանսապես բարվոք երկրներ: Բավական լավ հեռանկարներ են բացվում Չինաստանում, որին Ռուսաստանը կմատակարարի կործանիչներ: Շոխինը զինավաճառի նկատմամբ ոչ սովորական մոտեցման օրինակ անվանեց Մալայզիայի հետ կնքված գործարքը, որը ռազմօդանավերը մասամբ վճարում է տարադրամով, մասամբ էլ ապրանքներով:

Փոխվարչապետն ավելացրեց, որ Ռուսաստանն պաշտպանել է զենքի առեւտուրը եւ վերացնում է առեւտրային հիմքի վրա նորագույն սպառազինությունների ու տեխնոլոգիաների մատակարարման արգելքները: Նրա խոսքերով, նույնիսկ ռազմահանդերձանք արտահանողները նախընտրում են գնել ռուսական զենք: Օրինակ, ԱՄՆ-ը ծովային հետեւակի համար գնում է ЗУ4-141 ինքնաթիռներ եւ ավիացիոն [illegible]:

Առաջիկայում, ընդգծեց Շոխինը, ենթադրվում է պարզեցնել ռազմական արտադրանքի վաճառքի թույլտվության արարողակարգը եւ ստեղծել միասնական ընկերություն, որը հիմնականում իր ձեռքին կկենտրոնացնի ռուսական զենքի արտահանումը:

Սնարք

Աշխարհ

Ո՞ւմ պետք է դատապարտի Հաագայի միջազգային դատարանը

Հոլանդական քաղաք Հաագայում, խաղաղության պալատում տեղի ունեցավ Միջազգային դատարանի հիմնադիր նիստը: Դատարանի նպատակն է հետապնդել այն անձանց, որոնք պատասխանատու են նախկին Հարավսլավիայի տարածքում մարդու իրավունքների լուրջ խախտման համար:

Չնայած այդպիսի հաղորդմանը, պետք է ասել, որ այդ ակցիան ավելի շատ հետապնդում էր քաղաքական-քարոզչական, քան գործարար նպատակ: Չէ՞ որ սովորաբար դատարանը նիստ է հավաքում միայն այն դեպքում, երբ ա) իրադրությունը կա, այսինքն՝ հանցագործություն է կատարվել, հանցագործի նկատմամբ քրեական գործ է հարուցվել, եւ առկա են հետաքննության փաստաթղթերը, որոնք հաստատում են իրադրությունը, եւ բ) մեղադրանքի հարցում առկա է կոնկրետ պատասխանողը:

Հաագայում նման ոչինչ չկա: Կա միայն ՄԱԿ-ի կողմից ստեղծված միջազգային դատական ատյանը, որի արտադրության մեջ գործեր չկան:

Իրավիճակը, ճիշտն ասած, սովորական չէ: Այստեղ ոչ միայն սայլը դրված է ձիուց առաջ, այլեւ ձին էլ չկա: Ուստի պահանջվում են բացատրություններ:

Նման միջազգային դատարանի բուն գաղափարը, որն ստեղծված է Նյուրնբերգյանի համանմանությամբ, ծագեց անցյալ տարի ԱՄՆ-ի նախաձեռնությամբ: Նպատակը ձեւակերպվել էր չափազանց պարզորոշ՝ օրինականորեն պատժել Սերբիայի եւ Բոսնիայի Սերբական Հանրապետության ղեկավարությանը՝ խորվաթների եւ բոսնիական մուսուլմանների նկատմամբ զանգվածային ցեղասպանության համար:

ԱՄՆ-ում եւ այլ երկրներում մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային «Հելսինկիի կոչ» կազմակերպությունն սկսել է տվյալներ հավաքել Բոսնիայում սերբերի հանցագործությունների վերաբերյալ, իսկ ամերիկյան դիվանագիտությունն յուրաձեւավորողականի աջակցությամբ ձեռնամուխ է եղել բուն գաղափարի կազմակերպական ձեւավորմանը:

Ամեն ինչ տեղի ունեցավ արագ: 1992 թվականի հոկտեմբերին ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհուրդը ստեղծեց մի հանձնաժողով, որը պիտի հետազոտեր նախկին Հարավսլավիայում կատարված հանցագործությունները, իսկ ընթացիկ տարվա փետրվարին որոշում ընդունվեց դատարան ստեղծելու մասին: Մայիսին դատարանը պաշտոնապես հաստատվեց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում: Սեպտեմբերի 15-17-ին ՄԱԿ-ի գլխավոր Ասամբլեան Միջազգային դատարանում որպես դատավորներ ընտրեց 11 իրավաբանների Եգիպտոսից, Իտալիայից, Նիգերիայից, Չինաստանից, ԱՄՆ-ից, Պակիստանից, Ավստրալիայից եւ Մալայզիայից: Դատարանի գլխավոր մեղադրող ընտրվեց Վենեսուելայի գլխավոր դատախազ Ռայմոն Էսկովարս-Սալոմոն, իսկ նոյեմբերի 17-ին տեղի ունեցավ դատարանի առաջին նիստը:

1993 թ. օգոստոսին, ելույթ ունենալով Ժնեւում պատերազմի զոհերի պաշտպանության միջազգային խորհրդաժողովում, ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին հայտարարեց, որ միջազգային դատարանի իրավասության տակ կլինեն ոչ միայն նրանք, ովքեր հանցագործություն են կատարել, այլեւ նաեւ նրանք, ովքեր այն պլանավորել են:

Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարար Անդրեյ Կոզիրեւը, ելույթ ունենալով այդ խորհրդաժողովի եզրափակիչ նիստում, ընդգծեց, որ այն, ինչ կատարվում է Բոսնիայում «ոչ թե դաժանության գործողություն է, այլ՝ ագրեսիվ ազգայնականության չարակամ դրդող ներծծված գաղափարների գիտակցական մարմնավորման արդյունք»: Նախարարի գնահատմամբ՝ բոսնիական պատերազմում 170 հազար զոհերից 126-ը եղել են քաղաքացիական անձեր:

Դատարանի կազմակերպության աշխատանքում վերջին ժամանակներում մեծ դժվարություններ առաջացան: Պարզվեց, մասնավորապես, որ Բոսնիայում էթնիկական զտումներին մասնակցում է ոչ թե մի կողմ, այլ համարյա չափով բոլորը: Չափազանց դժվար եղավ պարզաբանել, թե ո՞վ է սկսում առաջինը՝ սերբե՞րը, խորվաթնե՞րը թե՞ մուսուլմանները, սակայն հայտնաբերված փաստերը վկայում են, որ էթնիկական զտումներ կատարվում են եւ մեկի, եւ մյուսի, եւ երրորդի կողմից նախկին տարածքներում: Ինչպես վերջերս հայտարարեց ռազմական հանցագործությունների հարցերով ՄԱԿ-ի հանձնաժողովի նախագահ Տորկել Օպսալը, բազմաթիվ մեղադրանքներ են հավաքված, սակայն բացակայում են կոնկրետ վկաները եւ չկան այն ապացույցները, որոնք թույլ կտան քրեական գործեր հարուցել:

Այնուամենայնիվ, Հաագայի Միջազգային դատարանը, որի գոյության ծախսերը գործունեության միայն առաջին տարում կազմում են 31,2 միլիոն դոլար, անցել է գործի:

Փորձագետները եւ դիտորդները այն կարծիքին են, որ անհրաժեշտ է լարված ուշադրությամբ նայել Ռուսաստանի եւ ընդհանրապես նախկին ԽՍՀՄ-ի կողմը: Ճիշտ է, դատարանը ստեղծված է հետամտելու միայն Հարավսլավիայում մարդու իրավունքների խախտման փաստերը, սակայն նրա աշխատանքը կշարունակվի երկար ժամանակ, եւ ոչ ոք չի կարող բացառել, որ ժամանակին նրա ուշադրությունը չեն գրավել ցեղասպանության եւ մարդու իրավունքների խախտման գործողությունները նախկին Խորհրդային Միության տարածքում: Չէ՞ որ ցեղասպանության, զանգվածային բռնության դեպքերը տեղի էին ունեցել նաեւ Հարավային Օսիայում, Ադրբեջանում, Աբխազիայում, Հյուսիսային Օսիայում... Այնպես, որ Հաագայում դատարանի զանգը, շատ հավանական է, զրնգում է ոչ միայն Հարավսլավիայի համար:

digitised by A.R.A.R.@

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Վերջերս ֆիլհարմոնիկ մեծ համերգասրահում հանդիսավորապես նշվեց Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգի պետական անսամբլի՝ հիմնադրման 10-ամյա հոբելյանը: Երիտասարդ, բայց արդեն լայն ճանաչում գտած կոլեկտիվի հասցեին հնչեցին բազմաթիվ շնորհավորանքներ եւ բարեմաղթություններ: Ողջունողների մեջ էին երաժշտագետ Մանուկ Մանուկյանը, պարարվեստի ուսումնարանի տնօրեն Թերեզա Գրիգորյանը, սիրված երգիչ Ռուբեն Մաթեւոսյանը, ուրիշներ: Հոբելյանական համերգից հետո զրուցեցինք անսամբլի գեղարվեստական ղեկավար Ռուբեն Ալթունյանի հետ:

— Պատմեք, խնդրեմ, թե ինչպես եւ ինչու ստեղծվեց ձեր անսամբլը:

— Դրա համար երկու պատճառ կար: Նախ՝ Վաղարշակ Սահակյանի մահից հետո չկար գուսանական երգի խումբ, եւ 1983 թ. ինձ առաջարկեցին ստեղծել այդպիսին: Երկրորդ պատճառն այն էր, որ Թաթուլ Ալթունյանի մահից հետո նրա անունը կրող երգի եւ պարի անսամբլի ղեկավարությունը շեղվեց նրա ավանդներից: Այդ ամենին գումարվեց երրորդ գործոնը՝ ունենալով ստեղծագործական մտահղացումների իրականացման ավելի լայն հնարավորություններ, մենք նպատակ ունեինք բեմ բարձրացնել հայկական ծեսերը: Երբ Ալթունյանի անսամբլում երգչախումբը ստատիկ էր եւ կար առանձին պարի խումբ, ապա այստեղ երգչախումբը մասնակցում է ծեսերին:

Վաղարշակ Սահակյանի երգչախմբի միաձայն մասնակցությունը հատուկ էր 30-40-ական թվականների համար: Այսօրվա գուսանական երգը պետք է հնչեր նոր, հարստացված, բազմաձայնեցված պարտիտուրով, աշուղի երգը պետք է դրվեր նոր շրջանի մեջ: Այս մոտեցումն արդեն ուներ Թ. Ալթունյանը, եւ դա արեցի նոր ընչով, նոր հարմոնիաների մեջ չաղավաղելով, չփչացնելով հիմնականը, մայր մեղեդին:

Ելնելով այս ամենից, առաջին հերթին մտադրվել էինք բեմականացնել «Սասնա Ծռեր»-ը, բայց քանի որ անսամբլը դեռ անփորձ էր, այդ մտահղացումը չիրականացավ: Առաջին աշխատանքը եղավ «Թագվորագովք» հարսանյաց ծեսը: Սա սկիզբն էր:

Նույն ոճով եւ տրամաբանությամբ ստեղծվեց «Սայաթ-Նովան», որտեղ ներկայացրել ենք եւ Հավլաբարի մեյդանը, եւ Հերակլի արքայի պալատը: Սայաթ-Նովայի հայկական 28 երգից 24-ը այդ ծրագրի հիմքը դարձան: Սայաթ-Նովայի կողքին մեջտեղվեցին եւ բեմ հանվեցին 16 ազգային-հերոսական երգեր:

— Մի քանի խոսք անսամբլի կազմի մասին:

— Անսամբլի անդամներից յուրաքանչյուրի անհատականությունն է ստեղծում մեներգիչների անսամբլ: Մեր խմբի կազմում ընդգրկված են պրոֆեսիոնալ երգիչներ եւ նվագածուներ: Հատկապես պետք եմ նշել մեր «հնաբնակների» անունները, որոնց ուսերին է մեր ողջ երգացանկը. խմբավար Գրիգոր Մանդոյցյան, երգիչներ Ագապի Ղազարյան, Էդուարդ Բեգլարյան, Սեյրան Ավաղյան, Կարինե Սահակյան, Ռազմիկ Պողոսյան, Վան Արզումանյան, նվագածուներ Կարո Յայլայան, Գեորգի Մինասյան, Մնացական Չալիկյան:

— Ո՞ր երկրներում եք եղել հյուրախաղերով:

—1987 թ. եղել ենք Ամերիկայում եւ Կանադայում: Մեկ ամսվա ընթացքում 17 համերգով ելույթ ունեցանք շուրջ 9 քաղաքներում: Հետո երկու անգամ եղանք Սիրիայում եւ Լիբանանում: Անսամբլի ելույթը բարձր գնահատականի արժանացավ այդ երկրների մամուլի էջերում:

— Ի՞նչ ծրագրեր ունեք:

— Հիմա պատրաստում ենք «Նավասարդ» ներկայացումը, որը կընդգրկի եւ Տրնդեզի, եւ Զատկի եւ մի քանի այլ ծեսեր: Ծրագրում ենք անսամբլի երգացանկը ընդլայնել աշխատավորական, գեղջկական երգերով: Նպատակ ունենք նաեւ իրագործել «Մոկաց Միրզա», «Քյոր-Օղլի», «Ասլի-Քյարամ» գուսանական պոեմների բեմականացումը: Ինչպես տեսնում եք, խոսքը երգ-թատրոնի կամ ֆոլկ-թատրոնի մասին է:

Զրույցի վերջում Ռուբեն Ալթունյանն ասաց.

— Բոլոր արվեստագետների համար հիմա շատ դժվար է: Համերգային գործունեություն գրեթե չկա: Չնայած այդ ամենին, անսամբլի ամենօրյա փորձերը չեն ընդհատվել: Իրավունք չունենք չփոխանցելու մեր մեծերի պատգամը մեզանից հետո եկող սերունդներին: Լցված ենք հավատով, հավատով էլ ստեղծագործում ենք:

ԳԱՅԱՆԵ ՍԵԽԼՅԱՆ

Օդեսա

Հայ համայնքը տաճար է կառուցում

Ուկրաինայում հայ առաքելական եկեղեցու առաջին տաճարի հիմքը դրվեց Սեւ ծովի ափին՝ Օդեսայում:

Խորհրդային ժամանակաշրջանում Օդեսան տեսել է, թե ինչպես ավերեցին Պայծառակերպության տաճարը, ինչպես սինագոգը վերածեցին մարզադահլիճի, հայկական եկեղեցին՝ գավառագիտական թանգարանի, իսկ Պանտելեյմոնյան վանքը, ուր իջեւանում էին ուխտավորները՝ պլանետարիումի:

Օդեսան չի տեսել միայն մի բան՝ ինչպես է հիմնադրվում ու կառուցվում նոր տաճարը:

Երբ տաճարը կկառուցվի՝ իսկ հայ համայնքը շինարարությունը մտադիր է ավարտել եկող տարվա [illegible]երին՝ Օդեսայի 200-ամյակի [illegible] քաղաքի ճարտարապետական [illegible]կերը նոր տեսք կստանա: 19 [illegible] բարձրությամբ եկեղեցին կճ[illegible] նավահանգիստ մուտք գործող եւ մեկնող բոլոր նավերից:

Շինարարությունը թանկ եւ հոգատար գործ է: Օդեսայի հայկական համայնքն էլ այնքան բազմանդամ չէ, որ շինարարությունը հեշտությամբ գլուխ բերի:

Սակայն կառուցում են:

Եւ դա վկայություն է, որ հայերը Ուկրաինան համարում են հայրենի հող եւ մտադիր են այստեղ ապրել մշտապես:

Տաճարին եւ նրա կառույցներին հող առանձնացրեց քաղգործկոմը, որով ցուցաբերեց ոչ թե բարեգործություն, այլ պարզապես համայնքին վերադարձրեց նրա հողը: Ափսոս, որ առանց աղաչանքների...

50-ական թվականներին լուծարված հայկական տաճարը կրում էր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի անունը: Այդ նույն անունով է կոչվում նաեւ նոր տաճարը: Շինարարության օծման ժամանակ հիմքում դրվեց շինարարության նախաձեռնության [illegible] մի պարկուճ: [illegible] Այդ դեպքում տաճարը կմնա հավերժ:

Ուկրաինական մամուլից

Ներկայացում

Գրամեքենա՝ անունը «Մեսրոպ Մաշտոց»

Ով գրել է երբեւէ եւ ով գրում է նույնիսկ այս լարվող օրերին, շատ լավ գիտի գրամեքենայի հարցը: Այն անփոխարինելի միջոց է հատկապես նրանց համար, ովքեր աշխատել են դրանով, կարճել իրենց գերզբաղ ժամանակը: ԽՍՀՄ-ի եւ նախկին սոցճամբարի փլուզումից հետո դադարեց բոլոր տեսակի ու մակնիշի գրամեքենաների ներհոսքը Հայաստան՝ դրանով թե՛ անհատ անձանց, թե՛ տարբեր կազմակերպությունների կանգնեցնելով դժվարին կացության առջեւ:

Դժվար է ասել, թե այսպես դեռ որքան կշարունակվեր, եթե Իգիթյան եղբայրների «Ալիս» մասնավոր ֆիրման Կուրսկ քաղաքի «Սչյոտմաշ» բաժնետիրական ընկերության հետ համատեղ չձեռնարկեր «Ռոմաշկա» մակնիշի գրամեքենայի զանգվածային արտադրությունը հատուկ Հայաստանի համար: Այդ մեքենան այսուհետ կոչվելու է հայոց տառերի գյուտի հեղինակ Մեսրոպ Մաշտոցի անունով եւ որպես երկլեզվյա էլեկտրոնային գրամեքենա, առայժմ իր նմանը չունի:

Նոյեմբերի 30-ին Կամերային երաժշտության տանը կայացած ներկայացման (պրեզենտացիա) ժամանակ «Սչյոտմաշ» ընկերության գլխավոր ինժեներ Բորիս Կոժեմյակինը հանգամանորեն խոսեց իրենց «նորածնի» առավելությունների մասին: Նախ, որ էլեկտրոնային այս մեքենան երկլեզվյա է՝ ռուսերեն եւ հայերեն, եւ նախատեսված է այդ 2 լեզուներով միաժամանակ աշխատող թարգմանիչների ու այլ մասնագետների համար: Ստեղնաշարի փոփոխումը տեւում է առավելագույնը 30 վրկ. որի ընթացքում ռուսերեն տառաշարը փոխարինվում է հայկականով: Կարեւոր «բարեմասնություններից» է եւ այն, որ գրամեքենան ունի հիշողություն մոտ 2 էջի չափով, գործում է ինքնաշխատ ռեժիմով եւ կարող է ցանկացած տեքստ բազմացնել ցանկացած օրինակով: Ունի նաեւ տեխնիկական այլ կարգի նորամուծություններ եւ հնարավորություններ, որոնք բարեհեշտ այս մեքենան կիրառելի են դարձնում ամենատարբեր բնագավառներում: Գլխավոր ինժեները մեր առանձնազրույցում լրացուցիչ հայտնեց, որ նմանատիպ երկլեզվյա մեքենաներ արդեն թողարկվել են մեր մերձավոր արտասահմանի այնպիսի երկրների համար, ինչպես Ուկրաինան, Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Լիտվան, եւ այլն: Նա նաեւ ներկայացրեց բաժնետիրական ընկերության թողարկած մյուս տեսակների անհատական համակարգիչներ, դրամարկղեր առեւտրի օբյեկտների համար, ժողսպառման այլ ապրանքներ:

Պատահական չէ, որ այդ օրը Կամերային երաժշտության տանը շատ էին մեր գիտության եւ մշակույթի բնագավառի աշխատողները, նշված ասպարեզներում առաջատար հիմնարկների ղեկավարները:

Մատենադարանի տնօրեն Սեն Արեւշատյանը կարեւորեց այս ձեռնարկի նշանակությունը հայ-ռուս հոգեւոր կապերի ամրապնդման եւ խորացման առումով: Որպես նվեր թե՛ Մատենադարանը, թե՛ Գիտությունների ազգային ակադեմիան եւ այլ կազմակերպություններ ստացան մեկական օրինակ «Մեսրոպ Մաշտոց» գրամեքենայից:

Տեխնիկական այս սարքի պատվիրման եւ պատրաստման բոլոր ծախսերը, ինչպես արդեն ասացինք, հոգացել է Ռուսաստանի Կուրսկ քաղաքի (Կուրսկի մարզ) «Ալիս» մասնավոր ֆիրման: Զրուցում եմ վերջինիս գլխավոր տնօրեն Մեգո Իգիթյանի հետ: 22-ամյա այս ուսանողը սովորում է Մոսկվայի միջազգային բանկային ինստիտուտում: Նա նշեց, որ իմանալով իր հայրենակիցների կյանքի եւ գործունեության ծանր պայմանները՝ որոշեց ստանձնել այս գործը, որը կարող է փոքր-ինչ մեղմել նրանց վիճակը: Այն հարցին, թե չէ՞ որ էլեկտրական հոսանք ոչ մի տեղ չկա նման գրամեքենաները աշխատեցնելու համար, Մեգոն պատասխանեց. «Իոք, լսել այլ բան էր, տեսնելը՝ այլ: Երբեք չէի պատկերացնում նման անլույս վիճակ, ուստի ծրագրում ենք առաջիկայում մեքենաները մատակարարել նաեւ լիցքավորվող մարտկոցներով»: Նա նաեւ նկատել տվեց, որ չի բացառվում նման հայատառ մեքենայի արտահանում սփյուռք:

«Մեսրոպ Մաշտոց» երկլեզվյա գրամեքենայի ներկայացումն ուղեկցվեց գեղարվեստական ճոխ հայտագրով, որը կազմակերպել էր երաժշտագետ Թամար Հովհաննիսյանը: Երեկույթին ելույթ ունեցան «Տաղարան» հնագույն երաժշտության անսամբլը (ղեկավար՝ Երվանդ Երկանյան), սամանոց Արթուր Ռիզմանյանը, ուրիշ անհատ կատարողներ: Միջոցառման ավարտին հանդես եկած Հայաստանում Ռուսաստանի Դաշնության գործերի ժամանակավոր հավատարմատար [illegible] Ստարիկովն ընդգծեց նման ձեռնարկների անանց նշանակությունը 2 երկրների եւ ժողովուրդների բարեկամության սերտացման եւ ամրապնդման գործում:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Լուրերի Հոսք

50-60 վերազգային կորպորացիա նախկին ԽՍՀՄ տարածքում

Նախկին ԽՍՀՄ տարածքում գործում ունի 50-60 վերազգային կորպորացիա: Դրանց մեծ մասը ծագել է դեռ Խորհրդային Միության ժամանակներում, հաճախ՝ նախկին նախարարություններից, եւ այժմ դրանք ԱՊՀ-ում տնտեսական համագործակցության առավել արդյունավետ ձեւն են: Այդ մասին հայտնեց Ռուսաստանի համագործակցության պետական կոմիտեի նախագահ Վլադիմիր Մաշիցը, ելույթ ունենալով համատեղ ձեռնարկությունների, բաժնետիրական ընկերությունների, ընկերակցությունների, կոնցեռնների եւ մյուս վերազգային կառույցների ղեկավարների խորհրդակցությանը նվիրված մամուլի ասուլիսում: Այդ խորհրդակցությունում, որտեղ քննարկվել էր ԱՊՀ-ում վճարահաշվարկային եւ վարկային հարաբերությունների խնդիրը, նշվել է, որ ռուսական արտադրանք ստացողները մատակարարներին պարտք են մնացել 3,5 տրիլ. ռուբլի: Պատրաստված է համաձայնագրի նախագիծ, արտադրական կոոպերացիային եւ անմիջական կապերին աջակցելու մեխանիզմի մասին, որով նախատեսվում է մաքսատուրքերի եւ քանակական սահմանափակումների մասնակի վերացում:

Սնարկ

Յավլինսկին մեղադրում է Ելցինի կառավարությանը

Ռուսաստանյան առաջա խորհրդարանի անդամության թեկնածուներից գործարարական շրջանի հայտնի տեսաբան Յավլինսկին քննադատեց Ելցինի կառավարությանը ավտորիտար վարվելակերպի համար: Նրա ասելով, տեսական հեռուստատեսությունը անմատչելի է դարձել քաղաքական այն գործիչների համար, ովքեր քննադատական վերաբերմունք ունեն սահմանադրության նախագծի հանդեպ, որը նույնպես քվեարկության է դրվելու դեկտեմբերի 12-ին:

Տոկիոն կասկածում է

Ճապոնիայի կառավարական աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների համաձայն, Հյուսիսային Կորեան Թեհրանի համաձայնությամբ մտադիր է դեկտեմբերի վերջերին Իրանի տարածքում անցկացնել «Նոդոն 1» հրթիռի փորձնական արձակում: Դա թույլ չտալու Ճապոնիայի կառավարության կոչին ի պատասխան Իրանը հայտարարեց, թե «մտադիր չէ իր տարածքում թույլ տալ հյուսիսկորեական հրթիռի փորձնական արձակումը»: Սակայն Տոկիոն դարձյալ կասկածներ ունի Թեհրանի դիտավորությունների հարցում:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Ռուսցիաբանը դաշի է տալիս հեռուստատեսությանը

«3 միլիոն ամերիկացիներ ծխելը թողել են ԱՄՆ-ում հետեւողականորեն անցկացվող չարորակ ուռուցքների նախնական անխտականխման ծրագրի շնորհիվ: Սակայն ԱՄՆ-ի ծխախոտի ֆիրմաները դրանից այնքան էլ չտուժեցին», ՌԻԱ-ի թղթակցին ասաց Ռուսաստանի բժշկական գիտությունների ակադեմիայի ուռուցքաբանական գիտական կենտրոնի տնօրեն Նիկոլայ Տրապեզնիկովը: «Ծխախոտի շուկան ԱՄՆ-ից փոխադրվեց Լատինական Ամերիկա, Աֆրիկա եւ Ռուսաստան: Մեզ հեղեղել են արեւմտյան գլանակներով: Չնայած հեռուստատեսությամբ ծխել խրախուսելու կառավարության արգելքին, էկրանը պարզապես «ծուխ է արձակում» ծխախոտի գովազդից: Այնինչ միայն անցյալ տարի մեր երկրում քաղցկեղով հիվանդացավ 400 հազար մարդ: Որպես Ռուսաստանի հակաքաղցկեղային ընկերության նախագահի պատասխանատվությամբ հայտարարում եմ. հիվանդությունների մեկ երրորդը կապված է ծխելու հետ»: «Ես հարցը համաձայնեցրել եմ առողջապահության նախարար Էդուար Նեչաեւի հետ եւ հեռուստատեսությանը դատավարությանը դաշի եմ տալիս Ռուսաստանի կառավարության որոշման խախտման համար», հայտնեց Նիկոլայ Տրապեզնիկովը:

Սնարկ

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հատ

Ռուսաստանում նույնիսկ զինվոր կա, որքան սպա

Ռուսական բանակի որոշ զորամասերում սպաները զինվորների հետ մեկտեղ դժվար են կանգնում եւ տեխնիկա սպասարկում: Այդ մասին հայտնեց ԱՄՆ-ի եւ Կանադայի ինստիտուտի փորձագետ, պատմագիտության դոկտոր Սերգեյ Ռոգովը ռուս-ամերիկյան կենտրոնում կայացած բրիֆինգում: Նրա խոսքով, բանակում պակաս է 1 միլիոն մարդ: «Ռուսական բանակում առաջին անգամ ստեղծվել է եզակի համամասնություն, երբ մեկ զինվորին ընկնում է մեկ սպա, նշեց Ռոգովը: Եթե զորակոչի հետ կապված իրավիճակը չբարելավվի, սպա եկող տարվա սկզբներին զինված ուժերում սպաները նույնիսկ զինվորներից շատ կլինեն»: Սնարֆ

Հանքափորների գործադուլը ձախողվեց

Վորկուտայում դեկտեմբերի 1-ին նախատեսված հանքափորների գործադուլը տեղի չունեցավ, քաղաքի բոլոր ածխահանքերն այդ օրն աշխատում էին սովորական ռեժիմով: Սակայն քաղաքի հանքափորների անկախ արհմիության ներկայացուցիչների խորհրդում ընդունված որոշման համաձայն, նախագործադուլային վիճակը պահպանվում է: Դեկտեմբերի 5-ին նախատեսված է բողոքի նոր ծեծմարկում: Իսկ մինչեւ այդ օրը վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինին ժամանակ է տրված ստորագրելու արհմիության պահանջների ծրարը: Սնարֆ

Սեւծովյան նավատորմը հեռանում է Փոթիից

Սեւծովյան նավատորմի հրամանատարությունը որոշում է ընդունել Փոթիի շրջանից իր ուժերի դուրսբերումն սկսելու մասին: Նավատորմի մամուլի կենտրոնի պետ Ա. Լազեբնիկովի խոսքերով, սեւծովյան նավաստիներին առաջադրված խնդիրները կատարվել են. խաղաղ մում վերահաստատվել է կարգուկանոնը, ապահովված է անվտանգ նավագնացությունը: Սնարֆ

Ռուսաստանում ստեղծվում են կազակների ուղեկալներ

Սոս ժամանակներս Ռուսաստանի սահմաններում ի հայտ կգան ուղեկալներ, որոնք կազմված կլինեն միայն կազակներից: Դրանք ստեղծվում են Ռուսաստանի նախագահի հրամանագրի համաձայն: Ինչպես ՌԻԱ-ին տված հարցազրույցում հայտարարեց Ռուսաստանի կազակների միության ատամանի առաջին տեղակալ Վլադիմիր Նաումովը, կազակների նման կազմավորումներ ենթադրվում է տեղաբաշխել նախ եւ առաջ կազակության ավանդական բնակավայրերում, հիմնականում երկրի հարավային եւ արեւելյան սահմաններում: Սակայն անուշադրության չի մատնվի նաեւ արեւմտյան շրջանը, հատկապես Բալթյան երկրներին հարող տարածքը: Ռուսաստանի կազակների միության ղեկավարների կարծիքով, նպատակահարմար կլիներ կազակների սահմանամերձ ջոկատ կազմավորել Պսկովի մարզում: Այստեղ հնարավոր կլիներ մշտապես [illegible]եցնել կազակների ընտանիքներ, որ[illegible] ներկայումս Ռուսաստան են տե[illegible]վում մերձավոր արտասահմա[illegible]ից: Սնարֆ

Ռուսները չեն շտապում հեռանալ Էստոնիայից

Հռոմում եղույթ ունենալով ԵԱՀԽ երկրների արտգործնախարարների նիստում, Էստոնիայի արտաքին քաղաքական գերատեսչության ղեկավար Տրիվիմի Վելլիստեն նշեց, որ ռուսական կողմը ձգձգում է Էստոնիայից իր զորքերի դուրսբերումը: Նա նաեւ ընդգծեց, որ այսօր բազմաթիվ զինծառայողներ հարմարվել պաշտոնաթող են լինում, որից հետո շարունակում են հանգիստ ապրել հանրապետությունում: Նախարարը խիստ բացասաբար վերաբերվեց ԱՊՀ ամբողջ տարածքում Ռուսաստանին խաղաղապահ գործողությունների անցկացման լիազորություններ տրամադրելու հնարա[illegible]ությանը, դա անվանելով Եվրոպայի նոր վերաձեւման օրինականացման փորձ: Սնարֆ

ՆՈՐ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ ՊԱՌԱԿՏՎԱԾ ՀԱՏՎԱԾՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

Լիբանանահայ գաղութը, որը սոցիալ-տնտեսական ծաղկման գագաթնակետին հասավ 70-ական թվականների սկզբին, կարողացավ ստեղծել նաեւ մարզական հիանալի շրջանակ, կառուցելով ժամանակակից ակումբներ ու մարզադաշտեր: Թեեւ Երեւանի «Արարատի» ոսկեզօծ վարպետները վառ հուշեր ունեն այդ տարիներին Բեյրութ կատարած այցելություններից: Բազմահազար լիբանանահայ մարզասերներ 74-ի մարզական կյանքը հիմա վերածննդի ժամանակաշրջան է ապրում: Երկրի քաղաքական շրջանակները փորձում են մարզական շարժման միջոցով նոր կամուրջներ ստեղծել պառակտված բազմաթիվ քաղաքական-կրոնական հատվածների միջեւ մարզական ազնիվ պայքարով միաբան ու բարգավաճ նոր Լիբանան կերտելու հեռանկարով: Պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլն ու բասկետբոլն արդեն իրականություն են դարձել Լիբանանում: Յուրաքանչյուր ֆուտբոլի ու բասկետբոլի թիմ իրավունք ունի իր

Արաբական եւ հատկապես լիբանանյան ֆուտբոլի զարգացման մեջ մեծ դեր են խաղացել սփյուռքահայ ֆուտբոլիստներն ու մարզիչները: Ստեղծվել են մարզական ակումբներ, որոնք միշտ Սիրիայի եւ Լիբանանի ազգային առաջնությունների առաջատարների թվում են եղել: Կարելի է հիշատակել «Բաղրամյան», ՀՄՄ (Հայ մարմնամարզական միություն), ՀՄԸՄ (Հայ մարզական ընդհանուր միություն), ՀԵԸ «Անդրանիկ» (Հայ երիտասարդաց ընկերություն) եւ այլ միությունները, որոնց ակումբները բազմաթիվ անգամ դարձել են չեմպիոններ ու գավաթակիրներ:

Հակո Սոսկոֆյանը հարցազրույց է վարում Արկադի Անդրեասյանի հետ

զարնանը շրջապատել էին Բեյրութի միջազգային օդակայանը` դիմավորելու եւ ողջունելու Խորհրդային Միության չեմպիոնին ու գավաթակրին: Նրանք ամեն ինչ արեցին, որպեսզի «Արարատն» իրեն զգա ինչպես սեփական տանը: Բայց երբ «Արարատը» ընկերական խաղերից մեկում, անսպասելիորեն 0-1 հաշվով զիջեց այդ տարիների Լիբանանի բազմակի չեմպիոն «Նեժմեհին», որոշ հայանուն շրջանակներ փորձեցին օգտագործել դա հայրենի թիմին եւ Հայաստանի մարզական ղեկավարությանը վարկաբեկելու: Պետք է հիշել, որ «Զարթոնք» թերթի խմբագրականով լիբանանահայ քաղաքական գործիչ ու մտավորական Գերսամ Ահարոնյանը վագրի նման պաշտպանեց արարատցիներին ու Հայաստանից եկած հյուրերին:

Լիբանանի 16 տարի տեւած քաղաքացիական պատերազմն անողոք հարված հասցրեց նաեւ սփյուռքի ամենահզոր գաղթօջախին` բեյրութահայությանը: Երբեմնի ծաղկուն մարզամշակութային միություններից շատերը առժամանակ փակվեցին: Մարզական շատ գործիչներ, մարզիչներ, մարզիկ-մարզուհիներ գաղթեցին Ամերիկա, Եվրոպա ու Ավստրալիա: Պատերազմի հետեւանքով ստեղծված տնտեսական ճգնաժամը բազմաթիվ անլուծելի խնդիրներ ստեղծեց նաեւ լիբանանահայության համար: Սակայն շնորհիվ նվիրյալ ու անձնազոհ հայ որդիների, մարզական կյանքը վերջին երկու տարվա ընթացքում սկսեց ոտքի կանգնել: Դժբախտաբար, մեր բազմաչարչար հայրենիքը, որն այս օրերին գտնվում է իր նորագույն պատմության ճակատագրական փուլում, անկարող է օգնության ձեռք մեկնել լիբանանահայությանը, ինչպես որ պատահեց Լիբանանի պատերազմի դժնդակ օրերին 1978-79 թթ.: Այսօր մեր սփյուռքի հայրենիքը պետք ունի օժանդակության` հաղթահարելու պարտադրված պատերազմի ու պաշարման արհավիրքները: Վերջին երկու տարիներին Բեյրութ հրավիրվեցին հայրենի բազմաթիվ անվանի ֆուտբոլիստներ, մարզիչներ ու մարզական ղեկավարներ, լրագրողներ: Լիբանանի կազմում ընդգրկելու մինչեւ 3 օտարահպատակ խաղացողների: Այնպես, որ այսօր, ինչպես հայտնի է, Լիբանանի ֆուտբոլի եւ բասկետբոլի առաջնություններին մասնակցում են հայաստանցիներ: Բայց շատ կան նաեւ բուլղարացիներ, ռումիններ, ռուսներ, ուկրաինացիներ, բելառուսներ, ճիգերացիներ, սուդանցիներ, եգիպտացիներ, ամերիկացիներ: Որպես հաջողության դեղի հատուստան ու խաղաղ կյանք բերացող Լիբանանի, ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության ասիական «Դ» խմբի ընտրական մրցաշարի անցկացումը վստահվել էր Լիբանանին: Մայիսի 7-15-ը հայանուն Բուրջ Համուդի ֆուտբոլի խաղադաշտում տեղի ունեցան ֆուտբոլային անմոռանալի հանդիպումներ: Հայաստանի լավագույն ֆուտբոլիստներից մեկը` Բաբկեն Մելիքյանը (ՀՄՄ), ինչպես նաեւ ՀՄԸՄ-ի խաղացող Ռաֆֆի Զոլֆայանը, մաս կազմեցին Լիբանանի ազգային հավաքականի: Լիբանանի վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրին հատուկ որոշում ընդունեց լիբանանյան հպատակություն շնորհելու Բաբկեն Մելիքյանին, որպեսզի վերջինս հանդես գա Լիբանանի ազգային հավաքականում: Չնայած տարիքին, Մելիքյանը գերազանց խաղ ցուցադրեց Բեյրութում տեղի ունեցած հանդիպումների ժամանակ: Սեուլում անցկացված աշխարհի առաջնության երկրորդ շրջանի խաղերում էլ իրենց գերազանց դրսեւորեցին Մելիքյանն ու Զոլֆայանը: Տեղի մամուլը բարձր գնահատեց նրանց վարպետությունը: Անցյալ եւ այս մրցաշրջանում Լիբանանի ֆուտբոլի առաջնության ու գավաթի մրցումներում վերելքով հանդես եկան Վիգենի Աղասյանը, Սամվել Պողոսյանը, Վարդան Ղազարյանը, Սեյրան Հովսեփյանը, Արա Այվազյանը, Միրզոյան եղբայրները, նոր հրավիրված Գուրգեն Եղիազարյանը, Աշոտ Բարսեղյանը, Գեւորգ Կարապետյանը: Մարզիչներ Հովհաննես Զանազանյանն ու Սուրեն Բարսեղյանը կարողացան ղժվարին պայմաններում եւ կարճ ժամանակամիջոցում որակյալ թիմեր ստեղծել: Եղան եւ անախորժ դեպքեր, անհասկացողություններ: Հանուն արդարության պետք է նշել, որ որոշ հայրենի ֆուտբոլիստներ փորձեցին շահագործել իրենց հանդեպ լիբանանահայ ու լիբանանցի ֆուտբոլասերների շրջանում բնչախանդություն ու պահանջկոտության տեսարաններ սարքելով: Հայ ակումբների ու նրանց պատասխանատուները միշտ էլ փորձում են «կապվածություն» ղիրքերից դուրս գալ գոհացնելու հայրենի ֆուտբոլիստներին ու մարզիչներին: Այս մրցաշրջանում բեյրութահայության համար հետաքրքրական երեւույթ է «Արարատի» նախկին փայլուն աստղեր Արկադի Անդրեասյանի եւ Խորեն Հովհաննիսյանի ժամանումը Բեյրութ, որպես գլխավոր մարզիչներ համապատասխանաբար ՀՄՄ-ի եւ ՀՄԸՄ-ի: Լիբանանահայ մամուլը, հեռուստատեսությունն ու ռադիոն բազմաթիվ հարցազրույցներ կազմակերպեցին անվանի հյուրերի հետ:

Բասկետբոլը հիմա կատարյալ պրոֆեսիոնալ վիճակում է գտնվում Բեյրութում: Դրա վառ վկայությունն այն է, որ «Կլուբ սպորտիֆի» գլխավոր մարզիչ է նշանակվել նախկին Խորհրդային Միության հավաքականի կազմում աշխարհի եւ օլիմպիական խաղերի չեմպիոնի կոչումը նվաճած Իվան Եդեշկոն: Բասկետբոլի մրցումներին մասնակցում են երկու մետրից բարձր բազմաթիվ խաղացողներ Ռուսաստանից, Ուկրաինայից, Բելառուսից, Բուլղարիայից եւ այլ երկրներից: Այս օտար աստղերի համաստեղության մեջ իրենց արժանի տեղն ունեն նաեւ հայրենի «Ուրարտուի» նախկին խաղացողներ Տիգրան Գեոկչյանը (ՀԵԸ-«Անդրանիկ»), որը թիմի գլխավոր ռմբարկուն է (ամեն խաղում 20 միավոր եւ ավելի), Աշոտ Թուխիկյանը, որը նույնպես խաղում էր «Անդրանիկ»-ում եւ այս տարի վերադարձավ հայրենիք, Արմեն Հովհաննիսյանն ու Հայկ Սայադյանը (ՀՄԸՄ): Լիբանանի բասկետբոլի լավագույն մարզիչ է համարվում Հայաստանի հավաքականի նախկին հանրահայտ խաղացող Եղիշե Դավթյանը: Նրա ղեկավարած «Անդրանիկ» տղաների եւ աղջիկների թիմերը կարճ ժամանակում դարձան Լիբանանի լավագույններից: Դավթյանը մարզում է նաեւ երկրի հասմանդամների եւ թեռանների ազգային խմբերը, նրանց նախապատրաստելով օլիմպիական խաղերի: Երբ նյութատնտեսական պայմանները բարելավվեն, հնարավոր կլինի մարզական բնագավառում համագործակցության առավել լայն դարպասներ բացել Հայաստանի Հանրապետության եւ Լիբանանի արաբ հյուրընկալ ու հայասեր ժողովրդի միջեւ:

ՀԱԿՈ ՍՈՍԿՈՖՅԱՆ
Բեյրութ-Երեւան

«Միլանը» չի սիրում կատակել

CHAMPIONS LEAGUE

Աշխարհում ամենաբարձր ռեյտինգ ունեցող ֆուտբոլային ակումբը` Իտալիայի «Միլանը» չեմպիոնների լիգայի 1-ին մրցափուլում փոքր-ինչ հուսախաբ արեց իր երկրպագուներին` ոչ-ոքի (0-0) խաղալով «Անդեռլեխտ» թիմի հետ:

Ճիշտ է, հանդիպումը տեղի ունեցավ Բելգիայում, սակայն դա ինչ սփոփանք էր մեծ հաղթանակներ տեսած թիմի նվիրյալների համար:

Եւ ահա 2-րդ մրցափուլում «Միլանը» լրիվ վարձահատույց եղավ: Ընդունելով Պորտուգալիայի «Պորտոյին», որը 1-ին մրցափուլում 3-2 հաշվով հաղթելով Գերմանիայի «Վերդերին», դարձել էր առաջատար, հաղթեց 3-0 հաշվով, կրկին անգամ ապացուցելով, ոչ միայն իր բարձր կարգն, այլեւ լուրջ մտադրությունները:

Չեմպիոնների լիգայի 2-րդ մրցափուլի մյուս 3 հանդիպումները կայանալու են դեկտեմբերի 8-ին:

Այդ օրը մրցելու են.
«Սպարտակ»—«Գալաթասարայ»
«Բարսելոնա»—«Մոնակո»
«Վերդեր»—«Անդեռլեխտ»

Չեմպիոնների լիգայի «Բ» խմբի մրցաշարային աղյուսակը

	Մ	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ
1. Միլան	3	2	1	1	0	3-0
2. Պորտո	2	2	1	0	1	3-5
3. Անդեռլեխտ	1	1	0	2	0	0-0
4. Վերդեր	0	1	0	0	1	2-3

Ալեն Բոքսիչը երախտապարտ է Բեռնար Տապիին

Մարսելի «Օլիմպիկի» հարձակվող եւ Ֆրանսիայի նախորդ առաջնության գլխավոր ռմբարկուն, հարավսլավացի Ալեն Բոքսիչը, որը 80 մլն. ֆրանկով վաճառվել է Հռոմի «Լացիո» թիմին, շնորհակալություն հայտնեց իր նախկին թիմի նախագահ Բեռնար Տապիին պարտադրության եւ ընկերության համար:

«Պատերազմի օրերին, երբ նա եկավ Խորվաթիա, ինձ գտնելու, ես մի անհայտ ու սովորական մարդ էի: Հռոմի պայմանագրի ժամկետն ավարտվելուց հետո, եթե Տապին իմ կարիքն ունենա, ես պատրաստ եմ կրկին վերադառնալ Մարսել», հայտարարեց Ալեն Բոքսիչը: ■

Ծանրամարտ

«Էկիպ» օրաթերթը Խաչատուր Քյափանակցյանի մասին

Անդրադառնալով վերջերս Մելբուռնում տեղի ունեցած ծանրամարտի աշխարհի առաջնությանը, Ֆրանսիայի «Էկիպ» մարզական հանրահայտ թերթը հատկապես մանրամասն կանգ էր առել 76 կգ. քաշային մարզիկների մրցապայքարին, որտեղ Հայաստանն էլ իր ներկայացուցիչն ուներ` Խաչատուր Քյափանակցյանը:

Ահա թե ինչ է գրում թերթը. «Մեդալների համար պայքարողների թվում էին 2 ուկրաինացի, մեկ ռուս, մեկ հայ, մեկ թուրքմեն, մեկ մոլդովացի: Դեռեւս մեկ տարի առաջ այս երկրներից տվյալ քաշային կարգում ԱՊՀ-ի հավաքականի անվան տակ հանդես էր գալիս ընդամենը մեկ մարզիկ: Այդպիսով թեկնածուները քիչ էին եւ պայքարը մեդալների համար անհամեմատ թույլ էր: Այս անգամ պատկերը լրիվ այլ էր:

Սպասվում էր, որ չեմպիոնի կոչման համար մրցակցությունը հիմնականում կընթանա թուրքմեն Ալբերտոս Ուրազգուլդիեւի եւ հայ Խաչատուր Քյափանակցյանի միջեւ:

Ուրազգուլդիեւն անցյալ փետրվարին դարձավ Թավրիզի մրցաշարի հաղթող, իսկ Սոֆիայում տեղի ունեցած Եվրոպայի առաջնությունում զիջեց Խաչատուր Քյափանակցյանին, որը նվաճեց աշխարհամասի չեմպիոնի կոչումը: Միաժամանակ հայ ծանրորդը Ֆրանսիայի թիմային առաջնության հաղթող դարձավ «Քլերմոն սպոր» ակումբի կազմում: Քյափանակցյանը բոլոր նախադրյալներն ուներ, կրկնելու Սոֆիայի իր հաջողությունը: Սակայն բոլորի համար անսպասելիորեն 1-ին տեղն դուրս եկավ 3-րդ մեկը` ուկրաինացի Ռուսլան Սավչենկոն, որն մզելով առիթից անսխալ կատարեց հում վարժությունը 470 կգ: Այդ ծանրորդին մարզում է [illegible] աշխարհի նախկին չեմպիոն Անատոլի Պիսարենկոն: Քյափանակցյանը ցույց տվեց ընդամենը 160 կգ. արդյունք եւ պարզ դարձավ, որ այլեւս չի կարող պայքարել չեմպիոնի կոչման համար...»:

ԱՀԱՐՈՆ ՔՈՅԱՋՅԱՆ
Փարիզ

Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Հայտարարություն

«ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ» գործակալությանը պահանջվում է բարձր որակավորման թարգմանիչ ռուսերենից և հայերենից գրավոր տեքստեր անգլերեն թարգմանելու համար: Տեղեկության համար զանգահարել

52-42-79
56-19-05
52-43-18

Ուշադրություն

Ավտոմեքենաների շուկան այսուհետև տեղափոխվում է Քանաքեռ ԳԷՍ-2 հասցեով: Ավտոմեքենաների մուտքը ակումբի կողմից: Շուկան կգործի ամեն շաբաթ-կիրակի, ժամը 4-ից:

ՀՀ ՆԳՆ պետավտոտեսչության լրատվական ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԳ նախարարության մշակույթի տանը կազմակերպվում է 1994 թ.-ի ամանորյա հանդես ս/թ դեկտեմբերի 24-ից մինչև 1994 թ. հունվարի 10-ը: Հանդեսի ընթացքում երեխաները հնարավորություն կունենան դիտելու «Կոշկավոր կատվի և փաջ Մկնիկի արկածները» ներկայացումը: Հանդեսից հետո երեխաներին կտրվեն գեղեցիկ ամանորյա նվերներ, որոնք մտնում են տոմսի արժեքի մեջ: Ընդունվում են կոլեկտիվ հայտեր:

Տեղեկությունների համար դիմել Նալբանդյան 130, ՆԳՆ մշակույթի տուն: Հեռ. 56-41-47, 59-65-8[illegible]

1994

Հայտարարություն

Հայաստանի Հանրապետության սերտիֆիկացման ազգային մարմինը՝ Հայպետստանդարտը տեղեկացնում է բոլոր շահագրգիռ նախարարություններին, գերատեսչություններին, սեփականության բոլոր ձևերի ձեռնարկություններին և կազմակերպություններին, ինչպես նաև անհատ արտադրողներին ու առևտրականներին, որ հանրապետության սահմաններից արտահանվող արտադրանքի համար համապատասխան սերտիֆիկատ ստանալու նպատակով անհրաժեշտ է ոչ ուշ, քան մեկ ամիս առաջ Հայպետստանդարտ ներկայացնել սերտիֆիկացման աշխատանքներ կատարելու մասին հայտ հետևյալ հասցեով.

375051, ք. Երևան, Կոմիտասի պող., 49/2: Տեղեկատվական հեռախոսներ. 23-58-30, 23-45-80, 23-49-63:

Ցավակցություն

Խմբագրությունը ցավակցում է իր աշխատակից Հենրիկ Հարությունյանին, նրա կնոջ եղբոր՝ ՎԱԼԵՐԻ ԱՂԱՅԱՆԻ անժամանակ մահվան կապակցությամբ: Հոգեհանգիստը այսօր՝ ժ. 17-ին: Թաղումը վաղը՝ դեկտեմբերի 4-ին, ժ. 14-ին: Հասցեն. Երևան, Կիևյան 11, բն. 6:

Լուրերի Հոսք

Վրաստանում հանցագործությունները նվազել են

Վրաստանի Հանրապետության ՆԳՆ վերլուծական կենտրոնի տվյալների համաձայն, հանրապետությունում արտակարգ դրության գործողության ժամանակահատվածում (հոկտեմբեր, նոյեմբեր) կատարվել է 1283 հանցագործություն, որ 436-ով պակաս է նախորդ երկու ամիսների համեմատությամբ: Դրանց բացահայտելիությունը 46-ից հասել է 70 տոկոսի: Սնարֆ

Քննադատում են Յուրի Լուժկովին

Դեկտեմբերի 1-ին կայացած մամուլի ասուլիսում Ռուսաստանի պետական ունեցվածքի կոմիտեի փոխնախագահ Դմիտրի Վասիլևը խստորեն քննադատեց Մոսկվայի քաղաքապետ Յուրի Լուժկովի առաջարկած սեփականաշնորհման սխեման: Այն վտանգավոր անվանելով, Վասիլևն ընդգծեց, որ փաստաթղթի մի շարք դրույթներ կառուցված են հանրության խաբելու ձգտման վրա: Սնարֆ

Տորպեդային կուտակիչներից գողացել են մեկ տոննա արծաթ

Սանկտ Պետերբուրգում հատուկ ծառայությունների աշխատակիցները ռազմածովային խարսխակայանի ռազմական հակահետախուզության հետ համատեղ ձերբակալել են մի խումբ հանցագործների, որոնց մեջ են խարսխակայանի թիկունքային ծառայությունների ավագ սպաներ: Պահպանվող տորպեդների կուտակիչների [illegible] տեխնիկական արծաթը վերածուլվել է արհեստագործական արծաթեղենի, որը կրում էր կեղծ դրոշմներ ու դրոշմակներ: Հափշտակվել է մոտ մեկ տոննա արծաթ, որի արժեքը 350 միլիոն ռուբլի է: Սնարֆ

Բուրսայում ձերբակալվել են վրացիներ

Թուրքիայի Բուրսա քաղաքի շուկայում 4,5 կգ ուրան վաճառելիս ձերբակալվել են Վրաստանի 3 քաղաքացիներ: Համաձայն վրացական մամուլի հաղորդման, մաքսանենգ ապրանքի վաճառողները, զգալով, որ իրենց գնորդները զգեստափոխված ոստիկաններ են, կրակ են բաց արել: Հրաձգության հետևանքով երեք վրացիներն էլ վիրավորվել են: Վրաստանի քաղաքացիները ուրանի մեկ կիլոգրամը փորձել են վաճառել 150 հազ. դոլլարով: Բռնագրավված ուրանը ուղարկվել է Ստամբուլի Միջուկային էներգիայի ինստիտուտ: ԼՏ

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ & Կ°

հավատարիմ ծառայություն

Ընդունվում են ավանդներ հետևյալ պայմաններով՝

1 տարով 320 %
8 ամսով 180 %
4 ամսով 80 %

Բարձր տոկոսներ և հուսալիություն:

Մեր հասցեն՝ Մարշալ Բաղրամյան պող., 17 տուն: Հեռ. 56-35-99

PUBLISET.

ՆՈՅ

«ՆՈՅ» ԲԱՆԿԸ

*Բնակչությունից և իրավաբանական անձանցից ընդունում է ավանդներ և դեպոզիտներ 3–6 **ԱՄՍՈՎ** և վճարում է տոկոսներ հետևյալ պայմաններով.*

դրամով կամ Ռուսաստանի 1993 թ. ռուբլով

1 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 15 %
3 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 45 %
6 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 100 %

տարադրամով (ամերիկ. դոլար, գերմանական մարկ)

ԱՄՍԱԿԱՆ 5 %

Դիմեք մեզ Երևանի հետևյալ հասցեներով

Հանրապետության 67, հեռ. 56-51-07
«Անի» հյուրանոց 507, 514 սենյակներ, հեռ. 59-45-09, 56-49-30
Չեխով 23, հեռ. 46-25-27
Մարշալ Բաղրամյան 79, հեռ. 27-05-16

PUBLISET.

ՄԻԼԱՆՈՎ ԴԵՊԻ ԱՇԽԱՐՀ

Ամեն ուրբաթ, «Զվարթնոց» օդանավակայանից առավոտյան ժամը 5-ին «Տրանս Արմենի» ՏՈՒ-154 ինքնաթիռը մեկնում է **ՄԻԼԱՆ**: Համեցեք թռիչքի: Ընդամենը երեքուկես ժամում դուք կհասնեք **ՄԻԼԱՆԻ** Մալպենսա խոշորագույն օդանավակայան, որի ծառայություններից օգտվում են աշխարհի հայտնի ու հարուստ ավիաընկերությունները: Այստեղ Ձեզ սպասում է MD-11 նորագույն ինքնաթիռն իր բարձրակարգ սպասարկմամբ, որը Ձեզ կհասցնի **ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ, ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ 100 ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԱԴԱՅԻ ՄՈՆՐԵԱԼ, ՏՈՐՈՆՏՈ, ՕՏՏԱՎԱ, ՎԱՆԿՈՒՎԵՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐ**: Փաստորեն առաջին անգամ հնարավորություն է ստեղծվել առանց հարկադիր վայրէջքի ուղիղ գծով Երևանից մեկնել Միլան...

Երբ դուք ցանկանում եք Բուենոս Այրե՞ս, Բրազիլիա՞... կամ...

Հոգ չէ: Մենք, իհարկե, Միլանով ձեզ կհասցնենք աշխարհի ցանկացած տեղ: «Տրանս Արմենի» նշանաբանը՝

Հայաստանի կապը աշխարհի հետ:
Ամեն ինչ ուղևորների համար:
Հանգստյան օրերը միայն կիրակի:
Մենք աշխատում ենք առանց ընդմիջման, նաև բոլոր տոնական օրերին:

ՄԵՐ ՀԱՄԱՐԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ Է
ՄԵՐ ՄՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՆԵՐՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԽՈՇՈՐԱԳՈՒՅՆ ԱՎԻԱԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԵՆ:
ՄԵՐ ԳՆԵՐԸ ԱՆՀԱՄԵՄԱՏ ՑԱԾՐ ԵՆ

Համեցեք մեզ մոտ՝ Հայաստան, Երևան, Կիևյան 19, 3-րդ հարկ, մետրո «Բարեկամություն» կայարանի մոտ: Զանգահարեք մեզ՝ 27-04-21, 27-48-33, 52-94-72, 28-02-24:

«Տրանս Արմեն»՝ օդուղիների Ձեր լավագույն բարեկամ

ՏԷՀՀԽ-Ի ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԵՎ ՆԵՐՔԻՆ ՏՈՒՐԻԶՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ: Ձեզ տրված է հիանալի հնարավորություն անցկացնելու Ծննդյան օրերը [illegible] քաղաքում: Ուղևորության ընթացքում [illegible] կլինեք Ծննդյան օրերի տոնակատարությանը, որտեղ Ձեզ սպասում են հաճելի անակնկալներ: Ուղևորությունը տևելու է սկսած դեկտեմբերի 25-ից հունվարի 7-ը 1994 թ.:

ԵՐԵՎԱՆ–ՊԼՈՎԴԻՎ–ԵՐԵՎԱՆ

ուղիղ չվերթով դեկտեմբերի 14-ին և 28-ին:

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևյալ հասցեով.

Երևան, «Էրեբունի» հյուրանոց, 3-րդ հարկ, սենյակներ 22, 27, 28, 41, կամ զանգահարել 56-04-80, 56-06-35, 58-76-26 և 58-06-69

Վճարումը կատարվում է նաև փոխանցումով:

FREE FLIGHT

կրթական կենտրոնը հրավիրում է

բոլոր ցանկացողներին մասնակցել անգլերեն լեզվի դասընթացներին, որը կազմակերպում է Ամերիկյան համալսարանների դիմորդների, ինչպես նաև անգլերեն ամբողջական գիտելիքներ ստանալ ցանկացողների համար: Ունկնդիրներին առաջարկվում են դասընթացի հետևյալ բաժինները՝

1. **Սկսնակների արագացված ուսուցում Beginner level**
2. **Լեզվի զարգացման դասընթաց Intermadiate level**
3. **Լեզվի կատարելագործման դասընթաց Advanced level**

Դասընթացն անց է կացվում հատուկ գրականության և ժապավենների միջոցով համապատասխան սարքավորված լսարանում, ամերիկացի ուսուցիչների մասնակցությամբ: Վճարը կանխիկ կամ փոխանցումով: Ունկնդիրներին կտրվեն վկայագրեր դասընթացն ավարտելու մասին:

FREE FLIGHT կրթական կենտրոնի հասցեն է Երևան, Աբովյան փող. թիվ 14, «Երևան» հյուրանոց, 301 սենյակ, հեռ. 52.94.18

ՀՀ կառավարության «Հայաստան» հրատ. տպարան, Երևան-23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65 Դասիչ 69149 Տպաքանակ 25 000 Պատվեր 1648 Ստորագրված է տպագրության 2. 12. 1993

digitised by A.R.A.R.@